

L'adaptació fonològica de manlleus plans i aguts amb concurrència de vocals mitjanes en el català de Barcelona. Estat de la qüestió i anàlisi experimental¹

*The phonological adaptation of loanwords with unstressed
and stressed mid-vowels in Catalan.
State of the art and experimental analysis*

Clàudia PONS-MOLL, Xevi PUJOL I MOLIST, Ton ARTIGAS COMAPOSADA, Joan BORRÀS
COMES, Marta BUSQUETS DE JOVER, Julià HIDALGO PLANS i Carla MOLAS BOLAÑO
Universitat de Barcelona

Data de recepció: 28 de març de 2022

Data d'acceptació: 16 de juny de 2023

RESUM

L'objectiu d'aquest estudi és descriure i analitzar les realitzacions dels manlleus en què concorren una vocal mitjana tònica i una vocal mitjana àtona en la varietat del català central parlada a l'àrea de Barcelona. Amb aquesta finalitat, s'ha dut a terme un experiment de producció i un experiment de judicis de naturalitat amb vint parlants de l'àrea de Barcelona, deu dones i deu homes d'entre 30 i 46 anys. Els participants han hagut de pronunciar —a partir d'estímul visual— un conjunt de noranta-tres manlleus plans i aguts amb concurrència de vocals mit-

CORRESPONDÈNCIA: Clàudia Pons-Moll. Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona. A/e: claudia.pons@ub.edu. A/I: <https://filcat.ub.edu/directori-organitzatiu/claudia-pons-moll>.

1. Aquest estudi s'inscriu en el marc del projecte PID2020-113971GB-C21, finançat pel MCIN/AEI/10.13039/5011000, i del grup de recerca consolidat Grup d'Estudi de la Variació (Universitat de Barcelona, UB) [2021 SGR 01084]. La recerca també ha estat possible gràcies a una beca Leonardo a Investigadores y Creadores Culturales 2021 (IN[21]_HMS_LIN_0082, Fundació BBVA) concedida a la primera autora. En el projecte, hi han col·laborat, en diferents estadis, mitjançant contractes o encàrrecs diversos, i sota la supervisió de la primera autora, Julià Hidalgo, que va fer la locució dels 390 estímuls sonors per a l'estudi de percepció; Marta Busquets, que els va segmentar; Ton Artigas, que va preparar els documents de PowerPoint i els formularis de Google per a les enquestes de percepció; Carla Molas, que els va revisar i completar; Joan Borràs, que s'ha encarregat de dur a terme l'anàlisi estadística de les enquestes de producció, per atendre la primera ronda de revisions de l'article; Vlad-Martin Diaconescu, que va programar els gràfics en Python per a l'anàlisi de les dades resultants del test de percepció, i els vint informants enquestats dels quals s'han analitzat les dades. Els autors també volem agrair la col·laboració del Laboratori de Fonètica de la UB, que ens va cedir la cambra anecoica per realitzar els enregistraments per a l'estudi de percepció. De la redacció de l'article, se n'han encarregat els dos primers autors, Clàudia Pons-Moll i Xevi Pujol i Molist. Joan Borràs Comes ha elaborat un primer esborrany de redacció de la metodologia seguida en l'anàlisi estadística de dades i de la descripció dels resultats d'aquesta anàlisi. Agraïm els comentaris dels dos revisors de l'article, i els de Joan Mascaró i Daniel Recasens, els quals han contribuït a millorar-ne el resultat final. Qualsevol error que hi hagi, però, és responsabilitat nostra.

janes tòniques i àtones, i han hagut de valorar —a partir d'estímuls sonors acompanyats d'imatge— la naturalitat dels diferents patrons de realització vocàlica possibles per a cadascun dels noranta-tres manlleus enquestats (390 estímuls en total, tenint en compte que la majoria de manlleus considerats admeten quatre patrons possibles i que una minoria n'admeten més de quatre). Els resultats, fruit d'una anàlisi estadística que combina variables estructurals i socials, demostren que la solució més freqüent és la manca de reducció vocàlica combinada amb la manca d'obertura de la vocal mitjana tònica (no nativització), mentre que la resta de solucions possibles, l'aplicació de tots dos processos (nativització), o l'aplicació de només un dels processos implicats (nativitzacions parcials), són més aviat marginals i la seva ocurrència està subjecta a variables com ara el caràcter oxíton o paroxíton del manlleu, la coincidència o discrepància de timbre de les vocals en el marc del mateix manlleu, i el caràcter anterior o posterior de les vocals tòniques i àtones. L'estudi també considera variables socials, com ara el sexe, i mostra que els patrons innovadors, no presents en el lèxic natiu del català, són més freqüents en les produccions de les dones que no pas en les dels homes.

PARAULES CLAU: fonologia, manlleus, vocals mitjanes tòniques i àtones, nativització, fonologia experimental, variació lingüística, globalització, contacte de llengües, multilingüisme.

ABSTRACT

The aim of this study is to describe and analyze the phonological adaptations of loanwords in which a stressed and an unstressed mid-vowel co-occur in the variety of the Catalan language spoken in the Barcelona area. To this end, we conducted an utterance test with 20 subjects (10 females and 10 males) aged between 30 and 46. Participants were asked to pronounce – through visual stimuli – 93 oxytone and paroxytone loans, all with a stressed and an unstressed mid-vowel. We further conducted a perception test in which the same subjects were asked to assess – through 390 sound stimuli – the degree of naturalness of the different possible phonetic adaptations for the same 93 loans. The results, obtained from a statistical analysis that combines structural and extralinguistic variables, show that the most common solution is the absence of vowel reduction and the absence of vowel opening (non-nativization), whereas the rest of the patterns, with a full nativization or a partial nativization of the loans, are marginal, and their occurrence depends on factors such as the oxytone or paroxytone character of the loan, the vowel quality discrepancy or coincidence within the loan, and the front or back character of the unstressed and stressed vowels involved. The study also considers social variables, such as sex, and shows that innovative patterns which are not present in the native Catalan lexicon are more frequent in the utterances of women than in those of men.

KEYWORDS: phonology, loanwords, stressed and unstressed mid-vowels, nativization, experimental phonology, linguistic variation, globalization, language contact, multilingualism.

1. INTRODUCCIÓ

En l'adaptació fonològica dels manlleus, hi conflueixen múltiples factors que poques vegades actuen d'una manera independent. D'aquests factors, n'hi ha d'estrictament lingüístics, com ara l'emergència dels patrons propis i generals de la fonologia nativa (aquest és el cas de la reducció vocàlica del català central en manlleus

com ara *gòsp[ə]l* o *Tòqui[u]*); l'emergència de patrons menys evidents en el lèxic natiu (com ara l'obertura de les vocals mitjanes tòniques en les realitzacions *g[ɔ]spel* i *r[é]cord*, en la mesura que en el lèxic natiu del català és possible trobar en aquesta posició tant els correlats oberts com els tancats d'aquest tipus de vocals, cf. *g[ó]ssa* i *g[ɔ]t*, *r[é]sa* i *r[é]s*); l'emergència de patrons no atestats en la fonologia nativa (com és el cas de la no aplicació de la reducció vocàlica que podríem trobar en els mateixos manlleus: *gòsp[e]l*, *Tòqui[o]*, *rèc[o]rd*); la concurrència d'estructures no atestades en la fonologia nativa (com ara la d'una vocal tònica oberta i una d'àtona no reduïda en el marc del mateix manlleu: *g[ɔ]sp[e]l*, *T[ɔ]qui[o]*, *r[é]c[o]rd*); la transferència de patrons característics de la llengua donant (com, per exemple, la manca de reducció vocàlica de les *e* i les *o* àtones, en cas que la llengua donant sigui l'espanyol, com a *t[o]stón*); l'emergència, en la llengua receptora, d'estructures no marcades interlingüísticament (com, per exemple, la mateixa reducció vocàlica o la preferència per vocals més sonants *i*, per tant, més obertes en posicions prominents, com ho és la posició tònica, tal com s'esdevé a *g[ɔ]spel* i *r[é]cord*); l'emergència de patrons propis de la llengua intermediària per mitjà de la qual s'adapta el manlleu (com és el cas, altra vegada, de la manca de reducció vocàlica o d'obertura de la tònica si un manlleu de l'anglès s'introdueix al català per mitjà de l'espanyol, fet que conduiria a una realització com ara *g[ó]sp[e]l*, en lloc de *g[ɔ]sp[ə]l*, que seria més fidel a la pronunciació en la llengua original); la percepció i la interpretació fònica del manlleu; etc. (Kang, 2011; Cabré, 2009a i 2009b, i Pons-Moll, 2021, per al català).

I també n'hi ha d'extralingüístics, com ara el grau de bilingüisme de la comunitat receptora i del parlant (que en el cas del català comporta sovint que els manlleus de llengües que no siguin l'espanyol s'introdueixin per mitjà d'aquesta llengua, la qual actua, com es deia, d'intermediària); la via d'introducció del manlleu, oral o escrita, i la consegüent possible influència de la grafia (que, en el cas que ens ocupa, afavoriria, per exemple, realitzacions de *e* i de *o* àtones com a [e] i [o], respectivament); les normes de correspondència grafia-so de la llengua receptora (en el cas que ens ocupa, amb la *e* i la *o* interpretades com a [ə] i [u]); les tendències de correspondència grafia-so convencionalitzades per a una determinada llengua donant (per exemple, en català és habitual interpretar les *o* gràfiques de l'anglès com a [o] d'una manera sistemàtica, encara que en aquesta llengua puguin realitzar-se com a vocals neutres, com és el cas de *Bòst[o]n*); l'antiguitat i la freqüència d'ús del manlleu (la freqüència i l'antiguitat d'un manlleu com *estrès* no són les mateixes que les que pot tenir un manlleu com *express*, i això pot explicar que tinguin adaptacions diferents); etc. (Per a una revisió d'alguns d'aquests factors externs aplicats a l'adaptació fonològica de manlleus en català, vegeu Cabré, 2008 [2002], 2009a, 2009b i 2010, i Creus i Julià-Muné, 2010, i per a una revisió de la incidència d'alguns d'aquests factors en l'adaptació fonològica de manlleus en català i en altres llengües romàniques, vegeu Pons-Moll, 2021.)

En aquest article, ens concentrem sobretot en els factors de caràcter lingüístic referits més amunt que intervenen en l'adaptació fonològica de les vocals d'aquells manlleus en què concorren precisament vocals mitjanes tòniques i àtones, manlleus

com ara *herpes*, *Tòquio*, *euro*, *gòspel*, *Quebec*, *molón*, *forfet* o *Repsol*. Per evitar distorsions en les variables intralingüístiques considerades, el treball es concentra en un grup molt homogeni de parlants pel que fa a variables de tipus sociolingüístic, com ara l'edat, el nivell d'estudis, la llengua d'escolarització, el grau de bilingüisme, etc., el qual pot ser representatiu d'una determinada parla de l'àrea de Barcelona (vegeu el § 4, per a una justificació raonada de la tria d'informants). Tot i amb això, també s'hi considera la variació condicionada per factors externs, com ara el gènere i els factors extralingüístics detallats més amunt.

En termes generals, quan en un mateix manlleu concorren dues estructures susceptibles d'experimentar cada una un determinat procés, com és el cas dels exemples anteriors en la mesura que hi poden operar la reducció vocàlica de les vocals mitjanes àtones (*e* i *o*) i l'obertura de les vocals mitjanes tòniques (*e* i *o*), es poden generar diferents situacions: o bé s'apliquen tots dos processos, de manera que s'obté una nativització total del manlleu, tal com ocorre en els exemples de (1a); o bé no s'aplica cap dels dos processos, de manera que hi ha una manca de nativització, com s'esdevé en els exemples de (1b), o bé s'aplica un dels processos i l'altre no, o viceversa. En aquests dos darrers casos hi ha una nativització parcial, i es generen patrons mixtos, com els dels exemples de (1c), en què opera la reducció vocàlica però no l'obertura de vocals mitjanes tòniques, i com els dels exemples de (1d), amb obertura de mitjanes tòniques i sense reducció vocàlica.

Cal advertir, aquí, que en aquest estudi, i davant de la manca d'alternances d'aquestes vocals amb d'altres que donin evidència de quina n'és la forma subjacent, s'ha considerat que totes les vocals (mitjanes) àtones són subjacentment vocals mitjanes (/e/, /o/), i no pas els seus correlats reduïts, i que les vocals mitjanes tòniques són subjacentment altes (/e/, /o/). D'aquí ve que puguem parlar de reducció vocàlica, en el primer cas, i d'obertura vocàlica, en el segon, i que, per tant, puguem fer ús de la categorització que estableix els casos de *nativització*, *no nativització* i *nativitzacions parcials*. Altres treballs que assumeixen aquestes representacions subjacents són els de Pons-Moll i Torres-Tamarit (2018 i 2021), Pons-Moll *et al.* (2019) i Pujol (2020); vegeu, també, els treballs de Cabré (2019a i 2019b), en què es parla de la influència de l'ortografia en les realitzacions d'aquestes vocals, i l'estudi de Pons-Moll i Fuertes (2022), que aporta evidència, basada en l'escriptura dels infants en etapes primerenques, de la relació entre la grafia i el procés de construcció de les representacions subjacents.

- (1) a. Nativització: [ˈnoβəl], [ˈkɔmbu], [kəˈβek], [rəpˈsol], [fluˈret]
 b. No nativització: [ˈnoβel], [ˈkɔmbo], [keˈβek], [repˈsol], [floˈret]
 c. Nativització parcial: [ˈnoβəl], [ˈkɔmbu], [kəˈβek], [rəpˈsol], [fluˈret]
 d. Nativització parcial: [ˈnoβel], [ˈkɔmbo], [keˈβek], [repˈsol], [floˈret]
 (cf. l'ortografia: *Nobel*, *combo*, *Quebec*, *Repsol*, *Florette*)

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

2.1. *Estudis sobre les vocals mitjanes tòniques i àtones*

Els treballs que han abordat els dos fenòmens objecte d'estudi per separat, això és, les realitzacions de vocals mitjanes tòniques i àtones, són nombrosos, i, per motius d'espai, aquí no en farem una revisió exhaustiva. Els casos generals i particulars que afecten la reducció vocàlica en les diverses varietats del català s'han tractat, des de perspectives diferents, en estudis com els de Mascaró (1976 i 1983), Recasens (1991, 1993 i 2014), Bonet i Lloret (1998), Mascaró (2008 [2002]), Cabré (2008 [2002]) o Wheeler (2005), entre d'altres. En relació amb l'adaptació fonològica dels manlleus, tots aquests treballs coincideixen que la tendència generalitzada en català central és la manca de reducció vocàlica de les vocals mitjanes àtones, *e* i *o*, tant si es troben en posició posttònica final (*karat[e]*, *sopran[o]*) com en posició posttònica no final (*cút[e]r*, *clàx[o]n*), o en posició pretònica (*r[o]sbif*, *R[e]psol*) (vegeu, específicament, Mascaró, 2008 [2002]: 111).

La distribució de vocals mitjanes tòniques obertes i tancades en el lèxic natiu i no natiu del català, d'altra banda, s'ha tractat en diversos treballs, com els de Fabra (1906), Badia i Margarit (1968 i 1970), Recasens (1991, 1993 i 2014), Pi-Mallarach (1997 i 2001), Mascaró (2008 [2002], 2008 i 2011), Carrera-Sabaté i Fernández-Planas (2005), Wheeler (2005), Cabré (2009a i 2009b) o Jiménez i Lloret (2013), entre molts altres.

Alguns d'aquests estudis conclouen que hi ha una tendència en català a preferir els correlats oberts de les vocals mitjanes en posició tònica, tant en el lèxic natiu com en el lèxic no natiu (vegeu, especialment, Badia i Margarit, 1970). D'altres conclouen que aquesta tendència no és tal, sinó que l'ocurrència dels correlats oberts o tancats de les mitjanes tòniques està condicionada per factors més aviat contextuals, alguns amb conseqüències categòriques: els sufixos preaccentuats o la presència d'una [i] o una [j] posteriors a la tònica, per exemple, afavoreixen les versions obertes de les vocals mitjanes que es troben en posició tònica (cf. *adult[é]ri*, *pr[é]mi*; vegeu Mascaró, 2008 [2002]; Wheeler, 2005, i Mascaró, 2008). Pel que fa a l'adaptació fonològica dels manlleus, Pi-Mallarach (1997 i 2001), en una investigació que es concentra en les tendències d'obertura i de tancament de les mitjanes en funció del tipus de vocal i de consonant que les segueix (influències coarticulatories de tipus anticipatori) i Cabré (2009a i 2009b) també matisen que aquesta propensió a l'obertura se circumscriu sobretot als oxítons acabats en consonant (*sk[é]tch*, *Nova Y[ó]rk*), i als paroxítons i els proparoxítons quan la vocal posttònica és una vocal alta o una *a* reduïda a neutra (*b[ó]dy*, *t[ó]fu*, *T[é]xas*), cosa que significa reproduir, en part, les tendències del lèxic natiu. Recasens (comunicació personal) ens fa notar que les tendències de caràcter contextual que s'observen en l'adaptació de manlleus són molt sovint les mateixes que van operar en català antic en el cas de mots patrimonials. Així, per exemple, el mot *gran[é]l* s'adapta amb *e* oberta potser pel fet que els mots patrimonials acabats en *-el* també tenen *e* oberta (cf. *m[é]l*, *c[é]l*, *f[é]l*, que no van tancar la vocal llatina /e/ perquè anava seguida de [l]) (vegeu el § 5.1.1.5).

L'adaptació fonològica del vocalisme dels manlleus en central no s'ha abordat de forma directa des de la perspectiva variacionista (vegeu, no obstant això, les apreciacions de caràcter extralingüístic en els treballs de Cabré, 2009*a* i 2009*b*), però sí que s'ha fet amb les realitzacions de vocals mitjanes tòniques i de les vocals àtones, en general (per a una revisió recent dels estudis que adopten aquesta perspectiva variacionista, vegeu Carrera-Sabaté i Davidson, en preparació).

Cortés, Lleó i Benet (2009), per exemple, examinen, auditivament, els contrastos entre vocals mitjanes en infants (d'entre 3 i 6 anys) i els seus progenitors (d'entre 36 i 39 anys) a tres districtes de Barcelona amb diferents graus de contacte amb el castellà, l'Eixample, Gràcia i Nou Barris (aquest darrer, amb més contacte amb el castellà), per tal de determinar en quina mesura el castellà interfereix en la manca de contrast. L'estudi conclou que, especialment pel que fa a /*ɛ*/ i /*e*/, tant els infants de l'Eixample com els de Gràcia mantenen els contrastos, mentre que no ho fan els de Nou Barris, de manera que el castellà clarament té una influència en la convergència d'aquestes vocals. L'L1, com es deia, és la variable social amb diferències més significatives quant als resultats, que mostren realitzacions amb [ə] i amb [ɐ] per part dels parlants amb L1 català, les quals augmenten en la mesura que ho fa també la classe social. A conclusions semblants arriba l'estudi de Lleó, Cortés i Benet (2011), en què es detecta que la substitució de [ə] per [a] és més evident en infants i adults amb més contacte amb el castellà (residents a Nou Barris) que no pas en infants i adults amb menys contacte amb aquesta llengua (residents a Gràcia i a l'Eixample).

Un estudi més recent, el de Renwick i Nadeu (2019), investiga els contrastos de vocals mitjanes en una enquesta sobre judicis de naturalitat feta per Internet a 146 persones de parla catalana. Els resultats corroboren que determinats contextos fonològics condicionen el grau d'obertura de les mitjanes anteriors i posteriors (generalment afavorint-ne la interpretació com a vocals mitjanes baixes), i és aquí on els parlants mostren més seguretat; en canvi, quan no hi ha un context que afavoreixi un timbre o un altre, els parlants mostren més variació en les seves intuïcions. També conclouen que el nivell de bilingüisme i l'edat hi tenen un efecte: els parlants amb el català com a llengua dominant i de més edat mostren més seguretat en les seves respostes sobre el grau d'obertura de les mitjanes.

Ballart (2004 i 2013), per la seva banda, a partir d'un estudi de sociofonètica urbana, analitza les realitzacions de les vocals *a* i també *e* en posició àtona, que poden realitzar-se com a [a] o [ɐ] (en el cas de la *a* i la *e*) i com a [e] (en el cas de la *e*), a més de com a [ə], en funció de tot un conjunt de variables socials (sexe, classe social, L1) i funcionals (converses informals *vs.* entrevistes formals). L'estudi conclou que els factors socials més rellevants són l'L1 i la classe social: els parlants amb L1 català i de classe social alta tendeixen a fer més realitzacions amb [ə] (la variant estàndard i de prestigi), mentre que els parlants amb L1 castellà i de classe social obrera es decanten pels altres tipus de realitzacions. Les diferències en funció de la variable *sexe* no són significatives, per bé que les noies, sobretot de classe alta, tendeixen més a les realitzacions amb [a], en contradicció amb els patrons de sexe observats universalment, segons els quals les dones es decanten per les variants de prestigi (Labov, 2001; Cheshire, 2004),

però són afins a la tendència universal d'acord amb la qual les dones es decanten per variants innovadores (ja sigui per disconformitat, pel fet de ser més influenciades a pressions externes, etc.), de manera que solen liderar el canvi lingüístic (Eckert, 2000; Labov, 2001). Quant a la classe social, les realitzacions amb neutra disminueixen a mesura que es baixa en l'escala social, en tots dos contextos estilístics, d'acord amb els patrons observats en el món occidental (Labov, 1966 [1964]; Trudgill, 1974).

2.2. *Estudis sobre les vocals mitjanes tòniques i àtones en manlleus*

Els estudis que s'han concentrat en la confluència de vocals mitjanes tòniques i àtones en el marc del mateix manlleu són més escassos. D'entre aquests, hi ha els que l'aborden des d'una perspectiva descriptiva (Mascaró, 2008 i 2011; Cabré, 2009a i 2009b) o experimental (Pons-Moll i Torres-Tamarit, 2018 i 2021; Pons-Moll *et al.*, 2019; Ossorio, 2019; Pujol, 2020; Molas, 2021), i els que la tracten des d'una perspectiva més teòrica o formal (Bonet *et al.*, 2007; Cabré, 2009b; Pons-Moll i Torres-Tamarit, 2018 i 2021; Pons-Moll *et al.*, 2019). Cabré (2009a i 2009b) documenta tant patrons amb nativització total (del tipus *n[ó]b[ə]l*) com sobretot patrons sense nativització (del tipus *n[ó]b[e]l*), però també patrons mixtos, amb obertura de la vocal mitjana tònica i sense reducció vocàlica, tant quan la vocal àtona es troba en posició posttònica (com a *r[é]qui[e]m*, *r[é]c[o]rd* i *n[ó]b[e]l*) com en posició pretònica (com a *Qu[e]b[é]c*, *Fl[o]b[é]rt* i *R[e]ps[ó]l*).

Tant Mascaró (2008) com Cabré (2009a i 2009b) atribueixen les realitzacions amb manca de reducció vocàlica i manca d'obertura de la mitjana tònica a un procés harmònic, de tipus «metafònic», segons el qual una [e] i una [o] posttòniques indueixen la vocal mitjana tònica ubicada a la síl·laba precedent a presentar manca d'obertura (cf. *h[é]rp[e]s*, *t[ó]t[e]m*; cf. Mascaró, 2008: 96), una relació de causalitat, la que s'estableix entre vocals no reduïdes i vocals tancades, que també havia estat detectada per Pi-Mallarach (1997: 174-175). Segons les dades recollides per Mascaró (2008) a partir de dos parlants de l'àrea de Barcelona de la generació 1945-1960, els efectes (que ell anomena) *metafònics* en paroxítons són pràcticament categòrics quan les vocals coincideixen pel que fa a la posterioritat (cf. *h[é]rp[e]s*, *l[ó]g[o]*), per bé que també són força freqüents quan no hi coincideixen (cf. *[é]c[o]* 'cereals solubles', *t[ó]t[e]m*). D'acord amb l'autor, aquest efecte *metafònic* es pot veure inhibit si intervé un element obridor entre les mitjanes àtones i tòniques, com ara una semivocal, sobretot quan l'àtona és anterior (cf. *s[é]r[je]*, *r[é]qu[je]m* vs. *T[ó]k[jo]*). D'altra banda, l'autor conclou que no hi ha efecte *metafònic* quan la vocal àtona no reduïda és pretònica, de manera que l'obertura o no obertura de la tònica depèn únicament d'efectes obridors o tancadors de tipus contextual i analògic (cf. *[e]v[e]r[é]st*, *G[o]d[ó]t*, però *N[e]stl[é]*, *f[o]rf[é]*).

Pons-Moll i Torres-Tamarit (2018 i 2021) i Pons-Moll *et al.* (2019) es concentren en la interrelació entre la reducció vocàlica i l'elisió de *-n* final de mot en posició tònica (en casos com ara *tobogan*), però també inclouen un conjunt de sis manlleus plans

amb concurrència de vocals mitjanes tòniques i àtones. A partir d'un experiment de producció i d'un experiment de judicis de naturalitat duts a terme amb trenta-un parlants joves d'entre 18 i 20 anys de l'àrea de Barcelona, conclouen que el patró més freqüent és la manca de nativització ([é]ur[o]), seguit de ben lluny de la nativització total ([é]ur[u]); no troben ocurrències dels patrons mixtos en el test de producció ([é]ur[u], [é]ur[o]), però sí un cert grau d'acceptabilitat, per bé que feble, pel que fa a aquests darrers patrons en el test de percepció.

Ossorio (2019) reproduceix la mateixa metodologia experimental en un grup de trenta catalanoparlants joves de Manresa d'entre 18 i 25 anys i amb un grup de manlleus molt més ampli, i arriba a conclusions semblants, però amb més matisos. En els manlleus paroxítons, el patró predominant és sense nativització, amb ocurrències a l'entorn del 80 % i el 90 %, seguit del patró amb nativització, i les ocurrències dels patrons mixtos són molt residuals. En els oxítons, es repeteixen les mateixes tendències, si bé en aquest cas el patró sense nativització es mou entre un 60 % i un 70 % de les ocurrències, i el patró amb nativització es troba al voltant del 20 %; els patrons mixtos, en general, tornen a ser molt residuals també en aquest cas.

Molas (2021) aplica el mateix tipus d'experiment en manlleus esdrúixols també amb concurrència de vocals mitjanes tòniques i àtones en catorze parlants joves d'entre 20 i 30 anys i en catorze parlants més grans d'entre 50 i 60 anys de la ciutat de Barcelona, i arriba a conclusions remarcables pel que fa al factor edat, com ara que la manca de nativització és la solució més comuna en els joves, mentre que la nativització integral és la més generalitzada en parlants de més edat; així mateix, documenta ocurrències, encara que residuals, amb vocals mitjanes obertes i manca de reducció vocàlica.

Finalment, Pujol (2020) recull les dades sobre la producció de diversos tipus de manlleus a través d'una enquesta a deu informants (cinc homes i cinc dones) de la plana de Vic nascuts entre els anys 1984 i 1986. Aquest estudi assenyala que l'obertura de mitjanes tòniques és categòrica en manlleus monosil·làbics, mentre que en manlleus paroxítons de dues o més síl·labes el grau de nativització depèn en gran mesura de les vocals que cada manlleu té a les posicions àtones: l'estudi situa les vocals mitjanes àtones, *e* i *o*, com a elements màximament antinativitzadors; les vocals altes àtones, *i* i *u*, juntament amb la manca de síl·laba adjacent, com a elements màximament nativitzadors, i la *a* àtona, com a element també nativitzador però en menor grau. Aquests elements s'avaluen conjuntament en un balanç en què es dona més pes a les vocals que estan en posició posttònica, probablement, a causa dels límits que marca el peu mètric dins el mot. Un dels efectes d'aquest balanç és el fet que un factor obridor de la mitjana tònica com és la [i] posttònica de manlleus del tipus *Belletti* (Wheeler, 2005; Mascaró, 2011) es veu compensat per l'element antinativitzador que suposa la *e* pretònica en aquest manlleu, cosa que explica que aquest tipus de manlleus es produeixin majoritàriament sense nativització. Quant als manlleus bisíl·labs plans amb vocals mitjanes, Pujol (2020) recull uns percentatges d'ocurrència per a la manca de nativització (*M[é]rk[e]l*, *c[ó]ct[e]l*, *p[é]st[o]*, *[ó]sl[o]*) iguals o superiors al 73 %, i uns percentatges globalment marginals tant per als patrons amb nativització com per als patrons amb nativització parcial.

Els treballs precedents, doncs, o bé es concentren en sectors de la població molt joves, amb una marcada proclivitat als patrons sense nativització, de manera que es fa difícil determinar els factors i les variables que podrien afavorir l'emergència dels patrons amb nativització i dels patrons mixtos (variables com ara el caràcter oxíton o paroxíton del manlleu, la discrepància de timbre de les vocals en el marc del mateix manlleu, i el caràcter anterior o posterior de les vocals tòniques i àtones); o bé se centren en un grup de parlants reduït, i això també fa difícil valorar quantitativament el rol exacte que hi poden tenir els factors i les variables esmentats, o bé, finalment, tenen com a focus manlleus amb unes condicions estructurals molt específiques.

Amb la finalitat de cobrir aquest buit, en aquest treball ens fixem en un conjunt de manlleus plans i aguts prou ampli, variat i coherent internament, i en un grup de catalanoparlants de l'àrea de Barcelona no tan jove (generació del 1975-1990) i prou nombrós (vint subjectes en total). Això hauria de servir per poder afinar el coneixement de la incidència que tenen en l'adaptació fonològica d'aquest tipus de manlleus factors com els que s'exposaven: el seu caràcter oxíton o paroxíton; la discrepància de timbre de les vocals; el caràcter anterior o posterior de les vocals tòniques, d'una banda, i àtones, de l'altra, i la seva naturalesa tònica o àtona. Les característiques dels individus enquestats, així mateix, ens han permès considerar, també, la incidència de factors socials, com, sobretot, el sexe, però també l'edat.

Els resultats es basen, seguint la metodologia dels treballs precedents (cf. Pons-Moll i Torres-Tamarit, 2018 i 2021; Pons-Moll *et al.*, 2019), en un test de producció (que ens ha permès obtenir resultats categòrics per parlant i per manlleu) i en un test de judicis de naturalitat (amb què hem pogut aconseguir informació sobre les intuïcions dels parlants enquestats en relació amb el fenomen objecte d'estudi i, també, informació sobre les realitzacions que consideren acceptables en la seva comunitat de parla, això és, el català de Barcelona).

3. OBJECTIUS I CONTINGUTS

L'objectiu d'aquest estudi és descriure i analitzar les realitzacions dels manlleus en què concorren una vocal mitjana tònica i una vocal mitjana àtona en la varietat del català parlada a l'àrea de Barcelona. Amb aquesta finalitat s'han dut a terme un experiment de producció i un experiment de judicis de naturalitat en què vint parlants de l'àrea de Barcelona —deu dones i deu homes d'entre 30 i 46 anys— han hagut de pronunciar, a partir d'estímuls visuals, un conjunt de noranta-tres manlleus amb concurrència de vocals mitjanes tòniques i àtones, i han hagut de valorar, a partir d'estímuls sonors acompanyats d'imatge, la naturalitat dels diferents patrons de realització vocàlica possibles per a cadascun dels noranta-tres manlleus enquestats (390 estímuls en total, tenint en compte que la majoria de manlleus considerats admeten quatre patrons possibles i que una minoria n'admeten més de quatre). L'article s'organitza de la manera següent. En el § 4 exposem la metodologia que hem seguit per portar a terme els tests de producció i de percepció i per al processament de

les dades. En el § 5 descrivim d'una forma detallada els resultats obtinguts en el test de producció i en el test de percepció, i, finalment, en el § 6 discutim els resultats més rellevants, tot contrastant-los amb els dels estudis precedents, i concloem el treball.

4. METODOLOGIA

En aquest estudi s'han dut a terme dos experiments, un de producció i un de judicis de naturalitat, durant el període 2020-2022, en un conjunt molt homogeni de parlants. A continuació s'exposen les característiques dels informants enquestats (§ 4.1) i del corpus de manlleus sobre el qual s'ha treballat (§ 4.2), així com de la metodologia seguida en el test de producció i en el test de percepció. Per bé que els informants van haver de contestar primer el test de percepció i després el de producció, aquí, per motius expositius, presentem primer les característiques del test de producció (§ 4.3) i després les del test de percepció (§ 4.4). Cal advertir, aquí, que els motius pels quals els informants van haver de contestar primerament el test de percepció i, després, el de producció són dos. Primer, perquè d'aquesta manera es va evitar que les respostes en el test de producció (amb una sola realització possible) influïssin en les del test de judicis de naturalitat (amb, com a mínim, quatre realitzacions possibles), de manera que es garantia la imparcialitat necessària en un test d'aquestes característiques i s'evitava que les respostes donades en el test de producció pertorbessin les del test de percepció. Segon, perquè, atès que el test de percepció és significativament llarg, i es preveia que alguns dels informants podrien desistir en el procés —com de fet va ocórrer en algunes ocasions—, calia tenir la certesa que s'hauria contestat de forma completa, abans de passar el test de producció, molt més senzill i ràpid de contestar.

4.1. *Els informants*

Els informants considerats en aquest article han estat vint parlants nadius de català —deu dones i deu homes— de l'àrea de Barcelona, la majoria nascuts i residents a Barcelona ciutat, i, més específicament, del barri de l'Eixample, situats en una franja d'edat compresa entre els 30 i els 46 anys en el moment en què es van contestar les enquestes. Tots, llevat d'una informant, tenen estudis superiors no relacionats amb la llengua catalana, i són bilingües català/castellà, amb el català com a llengua dominant i d'ús habitual, i amb escolarització íntegrament en català. La tria d'informants amb aquestes característiques té motivacions diferents. Una, com es deia més amunt, és la necessitat de disposar d'un grup homogeni d'individus per tal de poder controlar els factors estructurals que es volien tenir en compte. Una altra té a veure amb els objectius mateixos de l'estudi, justificats en el § 2: la necessitat d'obtenir dades sistemàtiques d'un sector de població d'una franja d'edat ni massa jove (amb unes tendències no nativitzadores clares) ni massa gran (amb unes tendències nativitzadores clares).

La selecció i el reclutament dels informants, duts a terme per la primera autora de l'article, es van fer per mitjà de dues vies; d'una banda, mitjançant el contacte directe, i de l'altra, a partir de diferents crides fetes a les xarxes socials (Facebook i X [antiga Twitter]), en les quals s'especificava el perfil d'informant que es buscava (ser parlant natiu de català, de l'àrea de Barcelona, amb el català com a llengua dominant i d'ús habitual, amb estudis superiors, i en una franja d'edat compresa entre els 30 i els 45 anys). Els informants que van fer l'enquesta de producció són vint-i-tres, i, d'aquests, tres es van descartar en l'estudi final perquè no complien algun dels requisits o perquè van dubtar massa en les respostes. Pel que fa a l'enquesta de percepció, la van fer pel cap baix trenta-dos individus, però en aquest treball només s'han considerat els vint que la van contestar sencera, que finalment van tenir disponibilitat per respondre l'enquesta de producció, i que complien tots els requisits per formar part de l'estudi —un dels subjectes reclutats a través de les xarxes socials que va contestar l'enquesta de percepció, per exemple, no era de l'àrea de Barcelona.

4.2. *El corpus*

Atès que l'estudi es concentra sobretot en les variables estructurals, el corpus d'ítems considerats inclou manlleus bisil·làbics amb les vocals mitjanes tòniques i àtones en totes les posicions i amb totes les combinacions de timbre possibles. Quant a la posició, per a les tòniques s'han previst les posicions de síl·laba inicial i final de mot, i, per a les àtones, les posicions posttònica i pretònica. Quant al timbre vocàlic, s'ha previst la presència de vocals anteriors i vocals posteriors tant a la síl·laba tònica com a la síl·laba àtona de cadascun d'aquests manlleus, de manera que s'han inclòs a l'estudi totes les combinacions possibles des del punt de vista del timbre vocàlic. Això implica que el corpus de manlleus analitzat es divideix, des d'aquesta òptica, en manlleus amb coincidència de vocals mitjanes anteriors a totes dues síl·labes, manlleus amb coincidència de vocals mitjanes posteriors a totes dues síl·labes i manlleus que combinen una vocal mitjana anterior amb una de posterior (en qualsevol ordre). Les combinacions de tots aquests factors donen lloc al subconjunt de manlleus T1-T8, presentats a la taula 1, i constitueixen el subcorpus nuclear de l'estudi. Tot i amb això, també s'hi han inclòs manlleus amb més de dues síl·labes, amb les mateixes combinacions de mitjanes tòniques i àtones que per als bisil·làbics, però amb la intervenció de vocals àtones addicionals, de timbre variat, i situades ja sigui a l'inici de la paraula, al final de la paraula o entre les vocals mitjanes (vegeu T9-T20 a la taula 1). El total de manlleus inclosos al corpus és de noranta-tres. Noteu que a la taula 1 les vocals mitjanes tòniques i àtones estan destacades en negreta, que les vocals addicionals estan subratllades i que les que són interpretables com a epentètiques es presenten entre parèntesis. Cal advertir que, atès que l'enquesta era molt llarga, no es van fer servir distractors. De totes maneres, tant en l'enquesta de producció com en la de percepció, s'hi van incloure manlleus esdrúixols, els quals no han estat analitzats en aquest treball (vegeu el § 4.3 i el § 4.4).

TAULA 1
Corpus de manlleus

T1	9 bisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>e</i> àtona: herpes, semen, rèquiem, tèlex, dièsel, Redken, Shengen, èter, Hegel.
T2	8 bisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>o</i> àtona: Tòquio, Bòston, combo, botox, Soho, loto, còlon, còndor.
T3	9 bisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>o</i> àtona: euro, rècord, pesto, peto, sènior, Lego, beisbol (amb pronúncia plana), gueto, credo.
T4	8 bisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>e</i> àtona: pòster, mòdem, pòquer, tòtem, Nobel (amb pronúncia plana), còctel, gòspel, bòxer.
T5	8 bisíl·labs oxítons amb síl·laba <i>e</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica: Quebec, (e)strès, express, premier, terrier, Nestlé, sensei, vedet.
T6	7 bisíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>o</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica: molón, Colón (personatge històric), Colon (marca comercial), Topor, soplón, tostón, formol.
T7	9 bisíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>o</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica: forfeit, Soley (marca comercial), Monet, portrait, Corbett, Florette, somier, dossier, Pottier.
T8	7 bisíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>e</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica: Repsol, (e)snob, mentol, Renault, Netol, metol, fenol.
T9	1 trisíl·lab paroxíton amb síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>e</i> àtona, precedides de síl·laba amb <i>a</i> : Alzheimer.
T10	2 trisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>o</i> àtona, precedides de síl·laba amb <i>e</i> o <i>i</i> : (e)sponsor, risotto.
T11	1 trisíl·lab paroxíton amb síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>o</i> àtona, precedides de síl·laba amb <i>a</i> : attrezzo.
T12	3 trisíl·labs paroxítons amb síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica seguida de síl·laba amb <i>e</i> àtona, precedides de síl·laba amb <i>e</i> : (e)snorkel, (e)spòiler, destroyer.
T13	3 trisíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>e</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica, precedides de síl·laba amb <i>e</i> o <i>a</i> : Everest, parmentier, Elsevier.
T14	3 tetrasíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>o</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica, precedides de dues síl·labes amb vocals de timbre divers: Elionor, propanolol, megalodon.
T15	2 trisíl·labs + 2 tetrasíl·labs oxítons amb síl·laba amb <i>e</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal posterior mitjana tònica, precedides d'una o dues síl·labes amb vocals de timbre divers: xilenol, acetol, nitrofenol, colesterol.
T16	1 trisíl·lab oxíton amb síl·laba amb <i>o</i> àtona seguida de síl·laba amb vocal anterior mitjana tònica, precedida de síl·laba amb <i>i</i> : xifonier.
T17	3 trisíl·labs paroxítons amb síl·labes amb <i>o</i> o <i>e</i> àtones seguides de síl·laba amb vocal mitjana tònica i síl·laba amb <i>a</i> o <i>i</i> : omega, Toyota, Eroski.

TAULA 1 (Continuació)
Corpus de manlleus

T18	3 trisíl·labs oxítons amb <i>e</i> àtona en síl·laba inicial, vocal posterior mitjana tònica en síl·laba final, amb una síl·laba entremig amb <i>a</i> o <i>i</i> : <i>Fren<u>a</u>dol</i> , <i>ret<u>i</u>no<u>l</u></i> , <i>et<u>a</u>no<u>l</u></i> .
T19	3 trisíl·labs oxítons amb <i>o</i> àtona en síl·laba inicial, vocal posterior mitjana tònica en síl·laba final, amb una síl·laba entremig amb <i>a</i> o <i>i</i> : <i>prop<u>a</u>no<u>l</u></i> , <i>cort<u>i</u>so<u>l</u></i> , <i>sorb<u>i</u>to<u>l</u></i> .
T20	1 tetrasíl·lab proparoxíton amb vocal posterior mitjana tònica en síl·laba inicial, <i>e</i> àtona en síl·laba final, i amb una síl·laba entremig: <i>ad hom<u>i</u>ne<u>m</u></i> .

FONT: Elaboració pròpia.

4.3. Test de producció

4.3.1. Mètode d'elicitació

El conjunt de manlleus exposats al § 4.2 es van elicitat mitjançant diapositives de Microsoft PowerPoint en què apareixia una imatge que connotava el manlleu i una frase que el descrivia. Els informants, a qui s'havia explicat que l'enquesta era per a un estudi del lèxic català, havien de pronunciar la frase sencera i completar-la amb la pronunciació del manlleu (situat sempre al final de la frase). Si l'informant no encertava la resposta a partir d'aquests primers estímuls, tenia la possibilitat de visualitzar una diapositiva amb el manlleu escrit en majúscules i sense cap tipus d'accent gràfic, amb la finalitat de condicionar-ne mínimament la pronunciació.

Una part de les enquestes es va dur a terme a casa dels enquestats o bé a casa de la primera autora de l'article, i es van gravar amb el programa Audacity, amb un ordinador Hewlett Packard Pavilion, i emprant un micròfon cardioide de condensador AT 2020 connectable a l'ordinador per USB. A causa de la pandèmia de la COVID-19, no sempre va ser possible efectuar-les *in situ*, de manera que una part les van realitzar els mateixos informants, que igualment es van gravar ells mateixos, o bé amb el programa Audacity o bé a través de diferents aplicacions de mòbil que permeten l'enregistrament de veu. Cal notar, finalment, que l'enquesta també incloïa una segona part en què els informants havien de pronunciar, seguint el mateix mètode exposat, un conjunt de vint manlleus esdrúixols, que, com s'ha dit, no han estat objecte d'anàlisi en aquest treball.

4.3.2. Tractament de les dades

4.3.2.1. Etiquetatge

Prèviament a la transcripció de les enquestes, tots els manlleus objecte de l'enquesta es van etiquetar d'acord amb els diferents patrons possibles. Per exemple, tal com

patrons de realització possibles (M1, M2, M3, M4...), a banda de la variable del sexe dels informants, que també es va incloure en el mateix full d'Excel, i la de l'edat, que es va emmagatzemar en una altra base de dades.

FIGURA 1
Exemple del sistema de transcripció

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	REALITZA	NS DE L'E	UESTA DE PRODUCC						
2		Manlleu		Informant					
3	ID	Manlleu ID	Manlleu (ortografia)	Tipus de	Informant ID	Informant (ortografia)	Sexe informant	Patró	Patró refinat
4	1	1	pòster	T4	1	SRV	D	M2	
5	2	2	miòdem	T4	1	SRV	D	M2	
6	3	3	euro	T3	1	SRV	D	M2	
7	4	4	rècord	T3	1	SRV	D	M2	
8	5	5	Tòquio	T2	1	SRV	D	M1	
9	6	6	esponsor	T10	1	SRV	D	M2	
10	7	7	pòquer	T4	1	SRV	D	M2	
11	8	8	tòtem	T4	1	SRV	D	M1	
12	9	9	esnòrquel	T12	1	SRV	D	M1	
13	10	10	Nòbel	T4	1	SRV	D	M2	
14	11	11	espòiler	T12	1	SRV	D	M1	
15	12	12	destroyer	T12	1	SRV	D	M6	
16	13	13	còctel	T4	1	SRV	D	M2	
17	14	14	combo	T2	1	SRV	D	M3	
18	15	15	Alzheimer	T9	1	SRV	D	M1	
19	16	16	Eroski	T17	1	SRV	D	M2	
20	17	17	pesto	T3	1	SRV	D	M2	
21	18	18	gospel	T4	1	SRV	D	M2	
22	19	19	risotto	T10	1	SRV	D	M2	
23	20	20	herpes	T1	1	SRV	D	M3	
24	21	21	Quebec	T5	1	SRV	D	M4	
25	22	22	estrès	T5	1	SRV	D	M3	

FONT: Elaboració pròpia.

4.3.2.2. Anàlisi estadística

Per als resultats del test de producció referents als manlleus bisil·làbics (vegeu el § 5.1.1), els quals formen el nucli d'interès d'aquest estudi, s'ha dut a terme una anàlisi estadística inferencial. Per fer-ho, s'han utilitzat el programari R i els paquets de programació *glmmTMB*, *car* i *emmeans*, entre d'altres. Al § 5.1.1, per tant, només es descriuen els efectes que, segons l'anàlisi, resulten estadísticament significatius. Aquesta anàlisi estadística, al seu torn, s'ha enfocat de dues maneres diferents, les quals han permès obtenir resultats que en bona mesura són complementaris: d'una banda, tenint en compte les diverses combinacions dels tipus de manlleu (T1-T8) i els diferents patrons amb què es poden produir (M1-M4) (vegeu el § 5.1.1.1), i, de l'altra, analitzant per separat les tres variables primàries (totes tres, binàries) de les quals depèn la variable del tipus de manlleu (*tipus*) i en les quals es pot descompondre, a saber, el caràcter anterior (*e*) o posterior (*o*) de la vocal mitjana tònica (*tònica*), el de l'àtona (*àtona*) i el caràcter oxíton o paroxíton del manlleu (*posició de l'accent*), juntament amb el patró de pronúncia (*patró*) (vegeu el § 5.1.1.2). En tots dos casos, la variable que es pren com a dependent és el nombre de realitzacions produïdes pels informants que segueixen cadascun dels patrons de pronúncia possibles.

Les dades s'han analitzat mitjançant un model lineal generalitzat, amb funció d'enllaç Poisson i amb inflació de zeros. Els factors fixos que inclouen els models que permeten explicar millor les dades són, per a la primera anàlisi, *tipus* (T1-T8), *patró* (M1-M4) i la seva interacció, *tipus* × *patró*. Pel que fa al model de la segona anàlisi, els

factores fixos són *tònica*, *àtona*, *posició de l'accent* i *patró*, juntament amb les interaccions dobles *tònica* × *patró*, *àtona* × *patró* i *posició de l'accent* × *patró*, i les interaccions triples *tònica* × *àtona* × *patró* i *tònica* × *posició de l'accent* × *patró*. Les interaccions possibles d'ordre superior, com ara una possible interacció quàdruple entre tots els factors, s'han descartat perquè no ofereixen resultats estadísticament significatius (en aquest sentit, cal tenir en compte que el fet d'augmentar tant els subconjunts d'una anàlisi implica mostres cada cop més petites i, de retruc, més dificultat per examinar amb prou seguretat la significació dels diferents contrastos possibles).

Juntament amb aquestes dues anàlisis principals, s'ha considerat també el paper de les variables del sexe i l'edat dels informants en els resultats (vegeu el § 5.1.1.3). L'anàlisi duta a terme en relació amb el sexe és semblant a les anàlisis descrites suara, però amb la diferència que, a més, inclou el factor *gènere* i totes les interaccions possibles d'aquest factor amb la resta. Aquesta configuració té com a resultat que l'únic efecte significatiu dels que inclouen *gènere* és el de la interacció *patró* × *gènere*, per la qual cosa s'ha fet servir, finalment, un nou model d'anàlisi en què la variable *tipus* només es té en compte com a interceptació aleatòria (això és, de manera que la variació entre diferents tipus no compromet la descripció dels efectes atribuïbles al *patró* i al *gènere*). Respecte a la variable *edat*, s'ha estructurat una base de dades amb la mitjana de nativitzacions registrades per a cada participant i per a cada tipus de manlleu (*tipus*) i s'hi ha aplicat una regressió beta per tal d'analitzar diferents casos i poder determinar la significativitat estadística del factor *edat* en aquests casos. La variable dependent per a aquesta anàlisi de l'edat és el nombre mitjà de nativitzacions que els informants han produït per als manlleus de cada tipus, entenent en aquest cas particular les nativitzacions com les realitzacions nativitzades o no de cadascuna de les dues vocals mitjanes de cada manlleu per separat. En aquest còmput, cada vocal de cada manlleu suma 0,5 a la variable *nativització*, si està nativitzada, i 0, si no ho està, de manera que els valors mínim i màxim possibles per a un manlleu són, respectivament, 0 (si hi ha manca absoluta de nativització) i 1 (si hi ha nativització a totes dues vocals del manlleu), i, si aquest manlleu té nativització parcial, contribueix a la suma global amb un valor de 0,5.

4.4. Test de percepció

4.4.1. Preparació

La metodologia que es va seguir per preparar aquest segon test és la següent. Primer es van etiquetar els diferents patrons possibles per als noranta-tres manlleus que constitueixen el corpus, seguint el mateix sistema que el que s'ha comentat al § 4.3.2. El total de patrons considerats en aquest estudi en concret és de 390, tenint en compte que la majoria de manlleus (T1-T8) admeten quatre patrons possibles (M1, M2, M3 i M4) i que una minoria (T9-T20) n'admeten més de quatre (M1, M2, M3, M4, M5...). Els 390 patrons resultants, acompanyats de la transcripció fonètica, van ser pronunciats per un adult jove de vint-i-cinc anys, de l'àrea de Barcelona i graduat en

filologia catalana (coautor de l'article), i enregistrats a la cambra anecoica del Laboratori de Fonètica de la UB, sota la supervisió de la primera coautora de l'article i de l'aleshores tècnic del mateix laboratori. L'arxiu de so resultant es va segmentar, patró per patró, fent servir el programa Praat. Tots els arxius sonors es van associar a una imatge que connotava el manlleu en qüestió, es van convertir a format vídeo i es van carregar a YouTube. Els vídeos resultants es van incorporar, seguint un ordre aleatori, a un formulari de Google associat a un qüestionari de resposta múltiple, el qual es descriu amb detall al § 4.4.2. Per tal d'evitar l'excés de preguntes per respondre en un sol tram, el formulari matriu, amb 390 seccions, es va dividir en divuit formularis, d'entre vint i trenta seccions cadascun. Els informants, per tant, tenien l'opció de contestar tot el test d'una manera seguida o bé per trams. Com s'ha indicat més amunt, el test de percepció no incloïa, tampoc, distractors, però sí alguns dels patrons possibles (vuitanta-nou en total) per a un conjunt de vint manlleus esdrúixols que es van preparar de la mateixa manera que els 390 objecte d'estudi i que no han estat analitzats en aquest treball. El total d'estímuls sonors que els informants van haver de valorar, per tant, és de 479.

4.4.2. Mètode d'elicitació

En el test de judicis de naturalitat, es va demanar als enquestats que valoressin el grau de naturalitat dels diferents patrons possibles (390 patrons sonors corresponents als noranta-tres manlleus exposats més amunt a la taula 1, a banda dels vuitanta-nou corresponents als esdrúixols) segons l'escala de Likert següent: *gens natural*, *no gaire natural*, *prou natural*, *força natural* i *molt natural*. Com s'especifica al § 4.4.1, el formulari es va presentar als enquestats per trams, amb un total de divuit formularis per contestar, als quals es pot accedir des dels enllaços que figuren a (2a-b). Es demanava als informants que contestessin primer una sèrie de deu formularis (2a) i, un cop acabada, una segona sèrie de vuit formularis (2b). L'enunciat que apareixia a l'inici de cadascun dels formularis és el que s'exposa a (3a) i la pregunta que apareixia en cadascuna de les seccions que calia respondre és la que s'exposa a (3b). En el correu electrònic que s'enviava als enquestats amb els enllaços als formularis i en els diferents intercanvis que s'hi tenien, s'insistia que en cap cas no es demanava per un judici de correcció, sinó per un judici de naturalitat.

(2) Enllaços als formularis

a. Primera sèrie de formularis

Enquesta sobre lèxic I: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSej9FOrQNKH5gKBJLfpXmAxs5568RXylwgvfb9oIpyz19PCaw/viewform?pli=1>.

Enquesta sobre lèxic II: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfs-9Fpi9XhlwOfDjird7ixCtMl-cKQOhMvsBfhIQnSAcY96Q/viewform>.

Enquesta sobre lèxic III: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSesY1Dq4jakSG3WcFwAFwB5uavO3Tc451DT8OmXOrxEfWMwAQ/viewform>.

Enquesta sobre lèxic IV: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd2Xd21u5WJGSHrVTF-FZ-9pvZZcCOlkTKO-wohPEncIng7lA/viewform>.

Enquesta sobre lèxic V: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSes7vLNl2z0X-BcY9Ay6JWO8pVoECnVn8PEKwXLDnpm_FrsFA/viewform.

Enquesta sobre lèxic VI: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfeuMnwWakG4YAW_ri_Bdl0WvNMXRZjZjy4GpIPhpMvLN17cw/viewform.

Enquesta sobre lèxic VII: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSckA5_1LLXdzopIB4XW2GIiLGqeErGBu2bpkXtD1EKEz4bk0w/viewform.

Enquesta sobre lèxic VIII: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd93g5-BjxxC6PSB3hdASulo9TdbT4Izjfc8wQFDcbiPrcTw/viewform>.

Enquesta sobre lèxic IX: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeBStgwiXVMef3LKfKtv55vSAD2Q438-KqNpGquq212TUR8aA/viewform>.

Enquesta sobre lèxic X: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfseNqMh69j4HViKfbxmP7NxxZGM6yWWJ6V22o63T9RRsU5UwQ/viewform>.

b. *Segona sèrie de formularis*

Enquesta sobre lèxic I: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSewb7k1aldqMBsgnYXS6b0We5Xag87YaS6lRQJNTPI8Rj9dw/viewform>.

Enquesta sobre lèxic II: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfz2EpGO_zscep_Ur7j3SQPQw5Rra2WrUralLJ9lCmwuIqspw/viewform.

Enquesta sobre lèxic III: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScpUeuDLX0P9kzSNKLxkO8Ta2snGzvEzKqVcU-sc9kfbh2w1w/viewform>.

Enquesta sobre lèxic IV: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScLjV6nwgYyKyhXRnE2gMrSrks2kFt2PVWFSFsCUtKS0x1rQ/viewform>.

Enquesta sobre lèxic V: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfNn8N1ZXaFSk1CBTFBK9Xse4kmLtrxqjSeuWVNPWNRN6E8Pw/viewform>.

Enquesta sobre lèxic VI: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdUtVSiSrx9t3F3bzSpgOEnsDgiM6OLZYRH_ThXYks6diVVR9A/viewform.

Enquesta sobre lèxic VII: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdCoNUcuCIoTC_ktcgOuGlKZuUJeW-jPUkBnTXRNUQPJtFxGA/viewform.

Enquesta sobre lèxic VIII: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScyK6iLZSW77rDXGYktWbchLS78K1TGh4ZMaAC9k5HSQtB7yg/viewform>.

(3) a. *Enunciat presentat a l'inici dels formularis*

«A continuació sentiràs un conjunt de paraules pronunciades de forma diferent. Et demanem que en valoris el grau de naturalitat en funció del que tu acostumes a dir o del que estàs avesat a sentir. En cada pregunta hi ha un vídeo i quan hi cliquis sentiràs la pronunciació del mot, que pot aparèixer representat en una imatge o bé escrit en majúscules. El color de fons i la numeració de les imatges són irrellevants. Endavant!»

b. *Pregunta a l'inici de les seccions*

Quin grau de naturalitat diries que té aquesta pronunciació?

- Gens natural
- No gaire natural
- Prou natural
- Força natural
- Molt natural

4.4.3. Tractament de les dades

Els resultats dels divuit formularis de Google Forms es van descarregar en format CSV i es van agrupar en un sol full d'Excel, del qual es van eliminar els informants que no havien contestat tots els trams de l'enquesta de percepció, i els que no van tenir disponibilitat de contestar l'enquesta de producció o que n'havien estat descartats. Les respostes es van desaleatoritzar i organitzar d'acord amb el mateix sistema indicat en el § 4.3.2. L'Excel resultant contenia les valoracions (això és, *molt natural*, *força natural*, *prou natural*, *no gaire natural* o *gens natural*) que cada informant havia donat per a cadascun dels 390 patrons sonors corresponents als norantatres manlleus presentats a la taula 1. Això va permetre calcular els percentatges de resposta per a cadascun dels estímuls sonors i, a partir d'aquí, es va generar el sumari dels resultats (vegeu el gràfic 3, al § 5.2), mitjançant un codi programat amb Python.

5. RESULTATS

En aquest apartat es descriuen i es discuteixen els resultats dels experiments de producció i de percepció, i es contrasten, quan escau, amb els d'estudis anteriors (vegeu el § 2). S'exposen, primer, els resultats del test de producció (§ 5.1), separats entre els dels manlleus bisil·làbics (§ 5.1.1) i els dels manlleus de més de dues síl·labes (§ 5.1.2), i, a continuació, s'exposen els resultats del test de percepció (§ 5.2).

5.1. Resultats del test de producció

En aquesta secció, es presenten, com es deia, els resultats del test de producció. S'exposen, primer, els resultats específics per als manlleus bisil·làbics plans i aguts (T1-T8) (vegeu el § 5.1.1), els quals centren l'interès principal d'aquest estudi, i, a continuació, els resultats per als manlleus de més de dues síl·labes (T9-T20) (vegeu el § 5.1.2), analitzats amb menys aprofundiment que els anteriors.

5.1.1. Manlleus bisil·làbics (tipus T1-T8)

En els apartats següents es recullen tots els resultats significatius que els manlleus bisil·làbics ofereixen en abordar-ne l'anàlisi estadística mitjançant dues estratègies que s'han revelat complementàries. La primera estratègia (vegeu el § 5.1.1.1) consisteix a incloure com a variables en el model d'anàlisi el tipus de manlleu (T1-T8) i el patró segons el qual els informants poden pronunciar-lo (M1-M4), les dues variables principals que s'han definit en aquest estudi. La segona estratègia (vegeu el § 5.1.1.2) consisteix a descompondre la variable del tipus de manlleu en les tres variables de què depèn (el timbre de la vocal tònica —és a dir, si es tracta d'una *e* o d'una *o*—, el

de l'àtona i la posició de l'accent) i a fer una anàlisi dels resultats en funció d'aquestes tres variables juntament amb la variable del patró de pronúncia (M1-M4), la qual cosa permet, com es veurà, treure a la llum força més resultats.

5.1.1.1. Resultats en funció del tipus de manlleu i del patró de pronúncia

Prenent tots els tipus de manlleus bisil·làbics conjuntament (T1-T8), l'anàlisi estadística dels resultats indica que hi ha un efecte principal estadísticament significatiu pel que fa a la variable independent del patró de pronúncia, M1-M4 ($\chi^2[3] = 554,204$, $p < 0,001$). Això és, la producció dels manlleus bisíl·labs mostra, de forma global, unes diferències de producció de cada patró de pronúncia estadísticament significatives. En concret, si es recorre als contrastos per parelles de patrons, s'obté l'ordre següent amb relació a la freqüència de les ocurrences: M2 > M1 > M4, M3. El patró M2 (no nativització) és, efectivament, el patró més produït (amb uns valors quant a la significativitat estadística de $d = 1,744$ i $p < 0,001$ en contrast amb M1, de $d = 2,275$ i $p < 0,001$ en contrast amb M4 i de $d = 2,833$ i $p < 0,001$ en contrast amb M3). El patró M1 (nativització absoluta), per la seva banda, és significativament més produït que no pas M4 ($d = 0,531$, $p = 0,031$) i M3 ($d = 1,089$, $p < 0,001$), els dos patrons amb nativització parcial. Per contra, no es pot establir una diferència significativa entre les freqüències d'M4 i M3 ($d = 0,558$, $p = 0,165$).

Els valors percentuals de freqüència (això és, la freqüència normalitzada, en aquest cas sobre el total de realitzacions, incloent-hi, per tant, els casos d'Mx, vegeu *infra*) corresponents a aquests patrons situen el patró M2 (no nativització) com a patró més freqüent, amb un 71,62 % de les realitzacions. Es tracta, doncs, d'un patró categòricament majoritari, i supera la resta amb diferència: el segon patró més freqüent, M1 (nativització absoluta), presenta tan sols un 12,46 % de les realitzacions, i els patrons M3 i M4 (nativitzacions parcials), un 5,08 % i un 8,38 %, respectivament. La resta d'ocurrences, un 2,46 % del total, correspon a altres patrons recollits, diferents d'M1-M4, que sovint representen realitzacions úniques o molt poc freqüents i que no s'etiqueten individualment, sinó que s'hi fa referència globalment com a patrons «Mx».

A banda de l'anàlisi estadística global de les dades en funció del patró de pronúncia, l'anàlisi estadística conjunta d'aquesta variable del patró de pronúncia amb la variable del tipus de manlleu (la interacció *patró* × *tipus*) també es revela com a significativa estadísticament ($\chi^2[21] = 197,577$, $p < 0,001$). Hi ha, en efecte, un seguit de resultats més concrets, desgranats a continuació, que manifesten significació estadística i que permeten filar més prim en la descripció dels casos bisil·làbics estudiats. Tots aquests resultats es mostren, de forma preliminar, en la taula 4, que recull les ocurrences dels diversos tipus de bisíl·labs que segueixen cada patró en xifres absolutes i relatives.

Les consideracions sobre la significativitat estadística d'aquests resultats i les comparacions de casos que s'hi poden fer s'exposen a continuació. La freqüència normalitzada d'aquests mateixos resultats (tenint en compte els patrons Mx, en aquell cas) s'il·lustra de manera més visual mitjançant el gràfic 1 (vegeu el § 5.1.1.4).

TAULA 4

Frequència de realització de cada patró, M1-M4, per a cada tipus de manlleu, T1-T8 (bisíl·labs)

Tipus	Vocals	Tipus de mot segons la posició de l'accent	Timbre tònic i àtona	Total de produccions		Produccions M1-M4		Produccions M1-M4		M1		M2		M3		M4	
				N	N	%	N	N	N	N	%	%	%	%			
T1	e-e	mot pla	coincid.	180	179	99,44	14	144	8	13	7,82	80,45	4,47	7,26			
T2	o-o	mot pla	coincid.	160	159	99,38	9	135	7	8	5,66	84,91	4,40	5,03			
T3	e-o	mot pla	discrep.	180	176	97,78	9	153	2	12	5,11	86,93	1,14	6,82			
T4	o-e	mot pla	discrep.	160	155	96,88	15	125	3	12	9,68	80,65	1,94	7,74			
T5	e-e	mot agut	coincid.	160	148	92,50	17	94	18	19	11,49	63,51	12,16	12,84			
T6	o-o	mot agut	coincid.	140	139	99,29	21	101	16	1	15,11	72,66	11,51	0,72			
T7	o-e	mot agut	discrep.	180	172	95,56	13	117	11	31	7,56	68,02	6,40	18,02			
T8	e-o	mot agut	discrep.	140	140	100,00	64	62	1	13	45,71	44,29	0,71	9,29			

NOTA: N fa referència al nombre d'ocurrències, mentre que % indica el percentatge de les ocurrències d'un patró respecte del total d'ocurrències dels patrons M1-M4 (sense incloure, doncs, Mx). Les vocals tòniques estan marcades en negreta.

FONT: Elaboració pròpia.

Des del punt de vista dels patrons possibles per als vuit tipus analitzats separatament (T1-T8), un dels resultats de més relleu (tots obtinguts mitjançant l'avaluació de la significació estadística de comparacions de patrons per parelles) és el fet que, per als tipus de manlleus bisíl·labs T1-T7, és a dir, per a tots menys per al tipus T8, el patró M2 es manifesta significativament més freqüent que la resta de patrons: $M2 > M1, M3, M4$. D'altra banda, mentre que en els casos dels manlleus dels tipus T1-T5 les comparacions estadísticament significatives s'exhaureixen amb les que s'acaben d'assenyalar, en els casos dels manlleus dels tipus T6 i T7 n'emergeixen més: per als manlleus del tipus T6 (*tostón*), el patró M1 (nativització absoluta) és significativament més freqüent que M4, mentre que per als manlleus del tipus T7 (*forfet*) és el patró M4 el que és significativament més freqüent en comparació amb M1, i també ho és en comparació amb M3: $M4 > M1, M3$. Pel que fa al tipus T8 (*Repsol*), la jerarquia en la preferència dels patrons de pronúncia és la següent: $M1, M2 > M3, M4$. És a dir, tant el patró amb nativització absoluta (M1) com el patró amb manca de nativització (M2) són significativament més freqüents que els patrons M3 i M4, mentre que no es poden establir diferències significatives quant a les freqüències del patró M1 respecte de les del patró M2, ni quant a les del patró M3 respecte de les del patró M4.

Atenent, ara, als contrastos per parelles des de l'òptica de l'ocurrència de cada patró en els diversos tipus de manlleus, en primer lloc s'observa que el patró M2 (sense

nativització) d'una manera significativa se segueix menys en els manlleus del tipus T8 (*Repsol*) que en qualsevol dels quatre tipus de manlleus bisíl·labs paroxítons: T1 ($p = 0,004$), T2 ($p = 0,001$), T3 ($p = 0,001$) i T4 ($p = 0,009$). En segon lloc, es detecta que el patró M1 és més produït en el cas de T8 (*Repsol*) que en el de cadascun dels altres tipus, excepte en el cas de T6 (*tostón*), amb uns valors de $p \leq 0,001$ en tots aquests casos en què la diferència és significativa. És probable que aquest comportament diferencial en els manlleus del tipus T8 (*Repsol*), marcadament més favorable a la nativització absoluta i més desfavorable a la manca de nativització que en els altres tipus, es degui al fet que la majoria dels manlleus de T8 acaben en vocal posterior mitjana seguida de lateral alveolar (com, per exemple, *Repsol*, *Netol* o *fenol*), un context afavoridor de l'obertura de la tònica (vegeu, per exemple, Recasens, 1991, i Pi-Mallarach, 1997). També es pot deure al fet que aquest grup de manlleus inclou noms de compostos químics (*mentol*, *metol* i *fenol*), que, com a mínim en el sector de parlants enquestats, probablement no són percebuts com a manlleus d'una manera majoritària. D'altra banda, el patró M1 és també més produït d'una forma significativa per a T6 (*tostón*) que per a T3 (*euro*) ($p = 0,010$). Això es pot explicar, en aquest cas, per la distorsió que pot haver introduït en els resultats el manlleu *formol* (present en aquest grup de T6), el qual té, novament, la terminació *-ol*: aquest manlleu presenta individualment un percentatge del 85 % d'ocurrències amb el patró M1 (17 dels 20 informants l'han seguit), de manera que 17 de les 21 realitzacions en què els manlleus del tipus T6 (*tostón*) s'han produït seguint el patró M1 (vegeu la taula 1) es deuen únicament a la contribució de *formol*. En tercer lloc, s'observa que el patró M3 ocorre més freqüentment per a T5 (*Quebec*) que per a T3 (*euro*) ($p = 0,014$) i que per a T4 (*pòster*) ($p = 0,024$). En quart lloc, el patró M4 es produeix més per a T7 (*forfet*) que per a T1 (*herpes*) ($p = 0,014$), T2 (*Tòquio*) ($p = 0,010$), T3 (*euro*) ($p = 0,030$) i T6 (*tostón*) ($p = 0,025$). Per a la resta de contrastos per parelles, no es detecten diferències estadísticament significatives.

5.1.1.2. Resultats en funció del patró de pronúncia i de variables primàries

En aquest apartat, es completen els resultats obtinguts en l'apartat anterior considerant, com s'ha fet en el § 5.1.1.1, la variable del patró de pronúncia en l'anàlisi estadística i incloent-hi, al seu costat, les tres variables primàries en què es pot descompondre la variable *tipus: tònica*, que es refereix al caràcter anterior o posterior de la vocal mitjana que és nucli de la síl·laba tònica del manlleu; *àtona*, que es refereix al caràcter anterior o posterior de la vocal mitjana que és nucli de la síl·laba àtona, i *posició de l'accent*, segons la qual es distingeix si el manlleu bisíl·lab és pla o agut. Així, els valors que poden adoptar les variables que es consideren en l'anàlisi duta a terme en aquest apartat són els següents: *tònica* [e, o], *àtona* [e, o], *posició de l'accent* [bisíl·lab pla, bisíl·lab agut] i *patró* [M1, M2, M3, M4]. Igual que en l'anàlisi de § 5.1.1.1, en aquest cas, el model estadístic també adopta com a variable dependent la quantitat de realitzacions dels informants que segueixen les combinacions possibles de les variables que es tenen en compte en l'anàlisi, és a dir, la freqüència de cada cas. Com a resultat global d'aquesta

anàlisi, el primer que es posa de manifest és que resulten significatius un efecte principal (el de *patró*), les tres interaccions dobles que inclouen *patró* (*tònica* × *patró*; *àtona* × *patró*; *posició de l'accent* × *patró*) i les dues interaccions triples que inclouen *tònica* × *patró* (*tònica* × *àtona* × *patró*; *tònica* × *posició de l'accent* × *patró*). Els detalls d'aquest efecte principal i d'aquestes interaccions d'ordre 2 i 3 es desgranen a continuació.

Patró

L'efecte principal de *patró* ($\chi^2[3] = 554,204$, $p < 0,001$) està relacionat amb el fet que, d'una manera global (és a dir, preses conjuntament totes les combinacions possibles de la resta de factors), uns patrons són significativament més freqüents que d'altres. En concret, es pot establir la jerarquia següent: $M2 > M1 > M4, M3$. Això és, el *patró* sense nativització, $M2$, ocorre significativament més que la resta: que $M1$ ($d = 1,744$, $p < 0,001$), que $M4$ ($d = 2,275$, $p < 0,001$) i que $M3$ ($d = 2,833$, $p < 0,001$); a més, el *patró* $M1$ ocorre més que l' $M4$ ($d = 0,531$, $p = 0,031$) i que l' $M3$ ($d = 1,089$, $p < 0,001$), però no hi ha una diferència significativa entre les freqüències dels patrons $M4$ i $M3$ ($d = 0,558$, $p = 0,165$). Aquests resultats són un reflex dels que han estat exposats a l'inici de § 5.1.1.1.

Tònica × *patró*

La interacció *tònica* × *patró* ($\chi^2[3] = 20,722$, $p < 0,001$) es pot analitzar en dos sentits. D'una banda, el *patró* $M1$ apareix més amb *o* tònica que amb *e* tònica ($d = 0,699$, $p = 0,001$), mentre que el *patró* $M4$ presenta la tendència inversa: apareix més amb *e* tònica ($d = 1,023$, $p = 0,001$). I els patrons $M2$ i $M3$, al seu torn, no són significativament més o menys freqüents en funció del timbre de la vocal tònica del manlleu. D'altra banda, tenint en compte primer quina és la vocal tònica del manlleu, es poden establir diferents rànquings pel que fa a la freqüència dels quatre patrons possibles. Tant si la vocal tònica és una *e* com una *o*, el *patró* $M2$ és més freqüent que la resta; ara bé, quan la tònica és la *e*, també trobem que $M4 > M3$, i, si la tònica és la *o*, que $M1 > M4, M3$, sense diferència significativa entre aquests dos darrers (això és, la mateixa jerarquia que la que s'ha descrit per a l'efecte principal de *patró*). Per tant, amb aquesta darrera anàlisi, a més de constatar-se que la jerarquia $M2 > M1 > M4, M3$, la qual es palesa a través de l'anàlisi conjunta de tots els manlleus bisíl·labs, també es manifesta en el cas dels bisíl·labs amb la *o* com a vocal tònica (T2: *Tòquio*, T4: *pòster*, T6: *tostón* i T8: *Repsol*); es constata, així mateix, que els manlleus dels tipus T1 (*herpes*), T3 (*euro*), T5 (*Quebec*) i T7 (*forfet*), és a dir, els que tenen una *e* tònica, presos conjuntament, mostren el següent: *a*) una preferència significativa de la pronúncia segons $M4$ per damunt de la pronúncia segons $M3$; *b*) com passa en tots els tipus, una preferència significativa d' $M2$ per damunt de qualsevol altre *patró*, i *c*) per contra, cap preferència significativa per $M1$ respecte d' $M3$ o $M4$.

Àtona × *patró*

Seguint també els dos sentits d'anàlisi de la interacció anterior, la interacció *àtona* × *patró* ($\chi^2[3] = 16,712$, $p = 0,001$) es pot explicar de les dues maneres següents. Per

una banda, els patrons M1 apareixen més en les produccions de manlleus amb *e* àtona (T1: *herpes*, T4: *pòster*, T5: *Quebec* i T8: *Repsol*) que en les produccions de manlleus amb *o* àtona (T2, T3, T6 i T7) ($d = 0,504$, $p = 0,014$). En canvi, els patrons M2 apareixen més quan la vocal àtona és la *o* ($d = 0,182$, $p = 0,008$). Pel que fa als patrons M3 i M4, no hi ha una tria significativa d'un patró per damunt de l'altre segons si es té una *e* o una *o* a la síl·laba àtona del manlleu. Per altra banda, depenent de quina és la vocal àtona del manlleu, es poden establir els següents rànquings quant a la freqüència dels patrons: amb *o* àtona, $M2 >$ la resta, i amb *e* àtona, $M2 > M1$, $M4 > M3$, rànquing en què tan sols hi ha com a únic contrast no significatiu el que s'estableix entre M1 i M4 ($p = 0,052$). Per tant, per als manlleus amb *e* àtona, M2 és significativament més freqüent que els altres patrons i tant M1 com M4 ho són més que M3.

Posició de l'accent × patró

La interacció *posició de l'accent × patró* ($\chi^2[3] = 80,809$, $p < 0,001$) es pot explicar, novament, de dues maneres. D'una banda, els patrons M1 i M3 apareixen més en els manlleus aguts que en els plans (M1: $p < 0,001$; M3: $p = 0,046$) i els patrons M2 apareixen, en canvi, més en els plans ($p < 0,001$). En segon lloc, les corresponents gradacions entre els patrons de pronúncia quant a la freqüència d'aparició per als manlleus plans i per als aguts són, respectivament, $M2 > M1 > M4$, M3, i $M2 > M1$, $M4 > M3$.

Tònica × àtona × patró

La interacció *tònica × àtona × patró* ($\chi^2[3] = 17,098$, $p = 0,001$) ofereix els resultats següents. Respecte als contrastos entre vocals tòniques, en primer lloc, M1 és més freqüent si la tònica és una *o* que si és una *e*, independentment de quina sigui l'àtona (*e*: $p = 0,005$; *o*: $p = 0,035$). En segon lloc, M3 és més freqüent per a *e* tònica que per a *o* tònica si l'àtona és una *e* ($p = 0,002$). I, en tercer lloc, M4 és més freqüent per a *e* tònica que per a *o* tònica si l'àtona és una *o* ($p = 0,001$). Pel que fa als contrastos entre vocals àtones, el patró M2 és més freqüent quan la vocal àtona és la *o* i no pas la *e* si, a més, la tònica és una *o* ($p = 0,006$). M3 és més freqüent en els casos en què la vocal àtona coincideix amb la tònica, és a dir, si la tònica és una *o*, *o* àtona $>$ *e* àtona ($p = 0,013$), i si la tònica és una *e*, *e* àtona $>$ *o* àtona ($p = 0,006$). Finalment, M4 és més freqüent per als manlleus amb *e* àtona que amb *o* àtona si la tònica és una *o* ($p = 0,014$). Quant als contrastos entre patrons, a cada combinació possible de tòniques i àtones es troben les següents gradacions de patrons de més a menys freqüents: per a *e* tònica i *e* àtona, [$M2 >$ la resta]; per a *o* tònica i *e* àtona, [$M2 > M1 > M4 > M3$]; per a *e* tònica i *o* àtona, [$M2 >$ la resta; $M4 > M3$], i per a *o* tònica i *o* àtona, [$M2 >$ la resta; $M1 > M4$].

Tònica × posició de l'accent × patró

La interacció *tònica × posició de l'accent × patró* ($\chi^2[3] = 15,876$, $p = 0,001$) dona lloc als resultats següents. Pel que fa als contrastos entre vocals tòniques, diferents patrons són més freqüents amb una vocal tònica que amb una altra, però només d'una manera significativa quan els manlleus són aguts: M1 és més freqüent amb *o* tònica ($p < 0,001$); M3, amb *e* tònica ($p = 0,015$), i M4, també amb *e* tònica ($p < 0,001$).

Pel que fa als contrastos entre mots plans i aguts, M2 és més freqüent en els plans que en els aguts, independentment de quina sigui la vocal tònica (*e*: $p = 0,002$; *o*: $p < 0,001$). Per a la resta de patrons, en canvi, s'observen freqüències significativament superiors en els manlleus aguts que en els plans en funció de quina és la vocal tònica: per a M1, si la tònica és una *o* ($p < 0,001$); per a M3 i per a M4, si la tònica és una *e* (tots dos amb $p = 0,001$). En relació amb els contrastos entre patrons, a cada combinació possible de vocals tòniques anteriors o posteriors i de manlleus plans o aguts hi ha una jerarquia de freqüència d'aparició dels patrons diferent: per als manlleus aguts amb *o* tònica, $M2 > M1 > M3, M4$, i, per a la resta de combinacions (això és, manlleus aguts amb *e* tònica, i manlleus plans amb qualsevol vocal mitjana tònica), només $M2 >$ la resta.

5.1.1.3. Resultats específics referents al sexe i a l'edat dels informants

Pel que fa a la variable *sexe* dels informants (*sexe*), segons l'anàlisi estadística duta a terme (vegeu el § 4.3.2), l'únic efecte significatiu és el que correspon a la interacció *patró* \times *sexe* ($\chi^2[3] = 19,663, p < 0,001$). La interacció d'aquests dos factors es pot interpretar des de dos punts de vista complementaris. D'una banda, s'observa un ús significativament més elevat per part dels homes que per part de les dones del patró M1 ($d = 0,483, p = 0,007$) i del patró M3 ($d = 0,777, p = 0,004$), però no pas de l'M2 ($d = 0,104, p = 0,115$) ni de l'M4 ($d = 0,276, p = 0,177$). D'altra banda, es pot establir una jerarquia quant als patrons més seguits diferent per a homes i dones: tot i que tots dos grups coincideixen a mostrar que $M2 >$ la resta, els homes posen de manifest, a més, que $M1 > M3, M4$, mentre que les dones mostren que $M1, M4 > M3$.

Quant a la variable *edat*, convé explicitar, en primer lloc, que el grup d'informants seleccionat per als experiments d'aquest estudi és un grup relativament homogeni atès el seu rang d'edats més o menys reduït (vegeu el § 4.1), i, en segon lloc, cal tenir en compte també el fet que, així com, pel que fa al sexe, la distribució dels informants és totalment uniforme (deu homes i deu dones), respecte a l'edat, no ho és: deu dels informants tenien en el moment de l'enquesta 45 o 46 anys (mentre que la resta estan distribuïts, força uniformement, entre els 30 i els 44 anys). A més, en les edats més baixes del rang d'edats dels informants no hi ha cap dona, la qual cosa implica que hi hagi una certa correlació entre les variables *edat* i *sexe*. Així les coses, s'han pogut determinar alguns resultats en relació amb l'edat dels informants, detallats a continuació. A partir de la mitjana de nativitzacions (vegeu el § 4.3.2 per a l'explicació del càlcul de la nativització en aquest cas) trobades per a cada participant i per a la variable *tipus* (vegeu el § 4.3.2), una regressió beta ha determinat que no hi ha un efecte significatiu de l'edat pel que fa al grau de nativització ($b = -0,018, SE = 0,020, z = -0,902, p = 0,367$). La mateixa operació s'ha repetit amb anàlisis separades per homes (edat dels 30 als 46) i per dones (edat dels 38 als 46). En aquest cas sí que s'ha detectat un efecte significatiu: mentre que els homes mostren una tendència significativa a l'augment de la nativització en les edats més joves ($b = -0,077, SE = 0,028, z = -2,754, p = 0,006$), les dones posen de manifest una tendència més gran a la nativització com

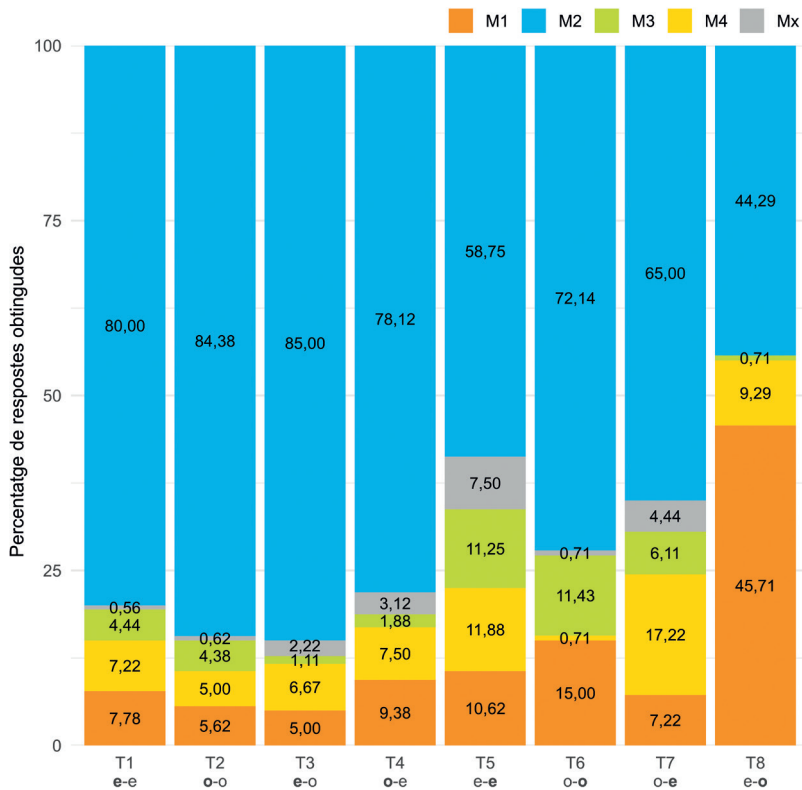
més edat tenen ($b = 0,102$, $SE = 0,049$, $z = 2,101$, $p = 0,036$). Finalment, s'ha repetit de nou l'operació, aquest cop fent anàlisis separades per a cada tipus de manlleu. Com a resultat, s'ha observat un efecte de la variable *edat* tan sols per a un tipus de manlleu, el T7 (*forfet*), que consisteix en l'augment de les nativitzacions a mesura que l'edat disminueix ($b = -0,131$, $SE = 0,051$, $z = -2,581$, $p = 0,010$).

5.1.1.4. Síntesi dels resultats de producció per als manlleus bisíl·labs (tipus T1-T8)

El conjunt de resultats del § 5.1.1.1, del § 5.1.1.2 i del § 5.1.1.3 s'han processat i reordenat en funció dels patrons de pronúncia i es mostren a continuació d'una manera sintètica a través del gràfic 1 i de les taules 5 a 8.

GRÀFIC 1

Percentatges de realització de cada patró, M1-M4, per a cada tipus de manlleu, T1-T8 (bisíl·labs)

NOTA: Els percentatges s'han calculat sobre el total de realitzacions (s'hi inclouen, per tant, les dels casos Mx). L'ordre dels patrons dins de les columnes s'ha determinat de tal manera que M1 i M2 queden arrencgerats respectivament per baix i per dalt, cosa que en facilita la comparació per als diferents tipus de manlleus. Les vocals tòniques estan marcades en negra.

FONT: Elaboració pròpia.

Patró sense nativització (M2)

TAULA 5

Síntesi dels resultats estadísticament significatius pel que fa a la freqüència del patró M2, $f(M2)$

Llegenda							
Plans				Aguts			
T1 herpes	T2 Tòquio	T3 euro	T4 pòster	T5 Quebec	T6 tostón	T7 forfet	T8 Repsol

Casos d'anàlisi	Contextos en què es produeix el resultat	Resultat	Descripció dels contextos / consideracions
Comparació amb els altres patrons	T1 \cup T2 \cup ... \cup T8	$f(M2) > f(\text{la resta})$	Tots els bisíl·labs conjuntament.
	T1, T2... i T7 per separat	$f(M2) > f(\text{la resta})$	
	T8	$f(M1), f(M2) > f(M3), f(M4)$	
	T1 \cup T3 \cup T5 \cup T7	$f(M2) > f(\text{la resta})$	Bisíl·labs amb e tònica .
	T2 \cup T4 \cup T6 \cup T8	$f(M2) > f(\text{la resta})$	Bisíl·labs amb o tònica .
	T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8	$f(M2) > f(\text{la resta})$	Bisíl·labs amb e àtona .
	T2 \cup T3 \cup T6 \cup T7	$f(M2) > f(\text{la resta})$	Bisíl·labs amb o àtona .
Comparació de contextos diferents (T1, T2... i T8) per al mateix patró	T1 vs. T8 T2 vs. T8 T3 vs. T8 T4 vs. T8	$f(M2) _{T1} > f(M2) _{T8}$ $f(M2) _{T2} > f(M2) _{T8}$ $f(M2) _{T3} > f(M2) _{T8}$ $f(M2) _{T4} > f(M2) _{T8}$	La manca de nativització és més freqüent per a cadascun dels quatre tipus de bisíl·labs plans que per a T8 .
	T2 \cup T3 \cup T6 \cup T7 vs. T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8	$f(M2) _{T2 \cup T3 \cup T6 \cup T7} > f(M2) _{T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8}$	Bisíl·labs amb o àtona vs. bisíl·labs amb e àtona .
	T2 \cup T6 vs. T4 \cup T8	$f(M2) _{T2 \cup T6} > f(M2) _{T4 \cup T8}$	Bisíl·labs amb o tònica i o àtona vs. bisíl·labs amb o tònica i e àtona .
	T1 \cup T2 \cup T3 \cup T4 (T1-T4) vs. T5 \cup T6 \cup T7 \cup T8 (T5-T8)	$f(M2) _{T1-T4} > f(M2) _{T5-T8}$	Bisíl·labs plans (T1-T4) vs. bisíl·labs aguts (T5-T8).

NOTA: La barra vertical seguida d'una expressió com a subíndex indica que la freqüència del patró que hi ha entre parèntesis és la que s'obté en el context indicat pel conjunt de tipus de manlleus expressat pel subíndex. En els casos de comparació entre patrons en un mateix context (primeres files), el context no s'explicita.

FONT: Elaboració pròpia.

Patró amb nativització absoluta (M1)

TAULA 6

Síntesi dels resultats estadísticament significatius pel que fa a la freqüència del patró M1, $f(M1)$

Llegenda							
Plans				Aguts			
T1 herpes	T2 Tòquio	T3 euro	T4 pòster	T5 Quebec	T6 tostón	T7 forfet	T8 Repsol

Casos d'anàlisi	Contextos en què es produeix el resultat	Resultat	Descripció dels contextos / consideracions
Comparació amb altres patrons	$T1 \cup T2 \cup \dots \cup T8$	$f(M1) < f(M2)$ $f(M1) > f(M3), f(M4)$	Tots els bisíl·labs conjuntament.
	T1, T2... i T7 per separat	$f(M1) < f(M2)$	
	T8	$f(M1), f(M2) > f(M3), f(M4)$	
	T6	$f(M1) > f(M4)$	
	$T2 \cup T6$	$f(M1) > f(M4)$	Bisíl·labs amb dues o .
	T7	$f(M1) < f(M4)$	Ex.: $f[u]rf[\acute{e}]t$ és menys freqüent que $f[o]rf[\acute{e}]t$.
	$T2 \cup T4 \cup T6 \cup T8$	$f(M1) > f(M3), f(M4)$	Bisíl·labs amb o tònica .
	$T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8$	$f(M1) > f(M3)$	Bisíl·labs amb e àtona .
Comparació de contextos diferents (T1, T2... i T8) per al mateix patró	T8 vs. T1, T2... T5 i T7 per separat	$f(M1) _{T8} > f(M1) _{T1}$ $f(M1) _{T8} > f(M1) _{T2}$ $f(M1) _{T8} > f(M1) _{T3}$ $f(M1) _{T8} > f(M1) _{T4}$ $f(M1) _{T8} > f(M1) _{T5}$ $f(M1) _{T8} > f(M1) _{T7}$	
	T6 vs. T3	$f(M1) _{T6} > f(M1) _{T3}$	
	$T2 \cup T4 \cup T6 \cup T8$ vs. $T1 \cup T3 \cup T5 \cup T7$	$f(M1) _{T2 \cup T4 \cup T6 \cup T8} > f(M1) _{T1 \cup T3 \cup T5 \cup T7}$	Bisíl·labs amb o tònica vs. bisíl·labs amb e tònica .
	$T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8$ vs. $T2 \cup T3 \cup T6 \cup T7$	$f(M1) _{T1 \cup T4 \cup T5 \cup T8} > f(M1) _{T2 \cup T3 \cup T6 \cup T7}$	Bisíl·labs amb e àtona vs. bisíl·labs amb o àtona .
	$T5 \cup T6 \cup T7 \cup T8$ (T5-T8) vs. $T1 \cup T2 \cup T3 \cup T4$ (T1-T4)	$f(M1) _{T5-T8} > f(M1) _{T1-T4}$	Bisíl·labs aguts (T5-T8) vs. bisíl·labs plans (T1-T4).

TAULA 6 (Continuació)

Síntesi dels resultats estadísticament significatius pel que fa a la freqüència del patró M1, $f(M1)$

Casos d'anàlisi	Contextos en què es produeix el resultat	Resultat	Descripció dels contextos / consideracions
	T6 U T8 vs. T5 U T7	$f(M1) _{T6 \cup T8} > f(M1) _{T5 \cup T7}$	Bisíl·labs aguts amb o tònica vs. bisíl·labs aguts amb e tònica .
	T6 U T8 vs. T2 U T4	$f(M1) _{T6 \cup T8} > f(M1) _{T2 \cup T4}$	Bisíl·labs amb o tònica aguts vs. bisíl·labs amb o tònica plans .

NOTA: La barra vertical seguida d'una expressió com a subíndex indica que la freqüència del patró que hi ha entre parèntesis és la que s'obté en el context indicat pel conjunt de tipus de manlleus expressat pel subíndex. En els casos de comparació entre patrons en un mateix context (primeres files), el context no s'explicita.

FONT: Elaboració pròpia.

Patrons amb nativització parcial (M3 i M4)

TAULA 7

Síntesi dels resultats estadísticament significatius pel que fa a la freqüència dels patrons M3 i M4, $f(M3)$ i $f(M4)$, respectivament

Plans				Aguts			
T1 herpes	T2 Tòquio	T3 euro	T4 pòster	T5 Quebec	T6 tostón	T7 forfet	T8 Repsol

Casos d'anàlisi	Contextos en què es produeix el resultat	Resultat	Descripció dels contextos / consideracions
Comparació amb els altres patrons	T1 U T2 U ... U T8	$f(M3) < f(M1), f(M2)$ $f(M4) < f(M1), f(M2)$	Tots els bisíl·labs conjuntament.
	T1, T2... i T7 per separat	$f(M3) < f(M2)$ $f(M4) < f(M2)$	
	T8	$f(M3) < f(M1), f(M2)$ $f(M4) < f(M1), f(M2)$	
	T7	$f(M4) > f(M3)$	Ex.: $f[o]rf[é]t$ és més freqüent que $f[u]rf[é]t$.
	T1 U T3 U T5 U T7	$f(M4) > f(M3)$	Bisíl·labs amb e tònica .
	T1 U T4 U T5 U T8	$f(M4) > f(M3)$	Bisíl·labs amb e àtona .
	T5 U T6 U T7 U T8 (T5-T8)	$f(M4) > f(M3)$	Bisíl·labs aguts .
	T4 U T8	$f(M4) > f(M3)$	Bisíl·labs amb o tònica i e àtona .
	T3 U T7	$f(M4) > f(M3)$	Bisíl·labs amb e tònica i o àtona .

TAULA 7 (Continuació)
 Síntesi dels resultats estadísticament significatius pel que fa a la freqüència dels patrons M3 i M4,
 $f(M3)$ i $f(M4)$, respectivament

Casos d'anàlisi	Contextos en què es produeix el resultat	Resultat	Descripció dels contextos / consideracions
Comparació de contextos diferents (T1, T2... i T8) per al mateix patró	T7 vs. T1 T7 vs. T2 T7 vs. T3 T7 vs. T6	$f(M4) _{T7} > f(M4) _{T1}$ $f(M4) _{T7} > f(M4) _{T2}$ $f(M4) _{T7} > f(M4) _{T3}$ $f(M4) _{T7} > f(M4) _{T6}$	
	T5 vs. T3 T5 vs. T4	$f(M3) _{T5} > f(M3) _{T3}$ $f(M3) _{T5} > f(M3) _{T4}$	
	T1 ∪ T3 ∪ T5 ∪ T7 vs. T2 ∪ T4 ∪ T6 ∪ T8	$f(M4) _{T1 \cup T3 \cup T5 \cup T7} >$ $f(M4) _{T2 \cup T4 \cup T6 \cup T8}$	Bisíl·labs amb e tònica vs. bisíl·labs amb o tònica .
	T5 ∪ T6 ∪ T7 ∪ T8 (T5-T8) vs. T1 ∪ T2 ∪ T3 ∪ T4 (T1-T4)	$f(M3) _{T5-T8} >$ $f(M3) _{T1-T4}$	Bisíl·labs aguts (T5-T8) vs. Bisíl·labs plans (T1-T4).
	T1 ∪ T5 vs. T4 ∪ T8	$f(M3) _{T1 \cup T5} >$ $f(M3) _{T4 \cup T8}$	Bisíl·labs amb e àtona i e tònica vs. bisíl·labs amb e àtona i o tònica .
	T1 ∪ T5 vs. T3 ∪ T7	$f(M3) _{T1 \cup T5} >$ $f(M3) _{T3 \cup T7}$	Bisíl·labs amb e tònica i e àtona vs. bisíl·labs amb e tònica i o àtona .
	T2 ∪ T6 vs. T4 ∪ T8	$f(M3) _{T2 \cup T6} >$ $f(M3) _{T4 \cup T8}$	Bisíl·labs amb o tònica i o àtona vs. bisíl·labs amb o tònica i e àtona .
	T3 ∪ T7 vs. T2 ∪ T6	$f(M4) _{T3 \cup T7} >$ $f(M4) _{T2 \cup T6}$	Bisíl·labs amb o àtona i e tònica vs. bisíl·labs amb o àtona i o tònica .
	T4 ∪ T8 vs. T2 ∪ T6	$f(M4) _{T4 \cup T8} >$ $f(M4) _{T2 \cup T6}$	Bisíl·labs amb o tònica i e àtona vs. bisíl·labs amb o tònica i o àtona .
	T5 ∪ T7 vs. T6 ∪ T8	$f(M3) _{T5 \cup T7} >$ $f(M3) _{T6 \cup T8}$ $f(M4) _{T5 \cup T7} >$ $f(M4) _{T6 \cup T8}$	Bisíl·labs aguts amb e tònica vs. bisíl·labs aguts amb o tònica .
	T5 ∪ T7 vs. T1 ∪ T3	$f(M3) _{T5 \cup T7} >$ $f(M3) _{T1 \cup T3}$ $f(M4) _{T5 \cup T7} >$ $f(M4) _{T1 \cup T3}$	Bisíl·labs amb e tònica aguts vs. bisíl·labs amb e tònica plans .

NOTA: La barra vertical seguida d'una expressió com a subíndex indica que la freqüència del patró que hi ha entre parèntesis és la que s'obté en el context indicat pel conjunt de tipus de manlleus expressat pel subíndex. En els casos de comparació entre patrons en un mateix context (primeres files), el context no s'explicita.

FONT: Elaboració pròpia.

Sexe i edat

TAULA 8

Síntesi dels resultats estadísticament significatius corresponents a les anàlisis particulars de les variables sexe i edat dels informants

<i>Casos d'anàlisi</i>	<i>Contextos i casos en què es produeix el resultat</i>	<i>Resultat</i>	<i>Descripció dels contextos i dels casos</i>
Comparació per sexe amb els altres patrons	T1 ∪ T2 ∪ ... ∪ T8, dones	$f(M2) > f(\text{la resta})$ $f(M1), f(M4) > f(M3)$	Tots els bisíl·labs conjuntament i per a totes les dones conjuntament.
	T1 ∪ T2 ∪ ... ∪ T8, homes	$f(M2) > f(\text{la resta})$ $f(M1) > f(M3), f(M4)$	Tots els bisíl·labs conjuntament i per a tots els homes conjuntament.
Comparació per sexe en un mateix patró	Homes vs. dones, sempre per a T1 ∪ T2 ∪ ... ∪ T8	$f(M1) _{\text{homes}} > f(M1) _{\text{dones}}$ $f(M3) _{\text{homes}} > f(M3) _{\text{dones}}$	Tots els bisíl·labs conjuntament per als homes vs. tots els bisíl·labs conjuntament per a les dones .
Resultats referents a l'edat	Homes i dones conjuntament, T7	Més nativització com més joves.	
	Dones	Més nativització com més grans.	
	Homes	Més nativització com més joves.	

NOTA: La barra vertical seguida d'una expressió com a subíndex indica que la freqüència del patró que hi ha entre parèntesis és la que s'obté en el context o el cas indicat per l'expressió del subíndex. En els casos de comparació entre patrons en un mateix context (primeres files), el context no s'explicita.

FONT: Elaboració pròpia.

5.1.1.5. Influència de les terminacions consonàntiques en la nativització

A banda de les variables considerades en les diverses anàlisis de les dades desenvolupades en els apartats precedents, com mostren alguns estudis (vegeu, sobretot, els de Recasens, 1991, 1993 i 2014; els de Pi-Mallarach, 1997 i 2001; el de Mascaró, 2008, i els de Cabré, 2009a i 2009b), el context consonàntic que acompanya les vocals mitjanes també pot exercir una influència en la producció d'aquestes vocals. En aquest sentit, com s'ha assenyalat diverses vegades en aquest article, les terminacions consonàntiques d'alguns dels manlleus seleccionats poden haver tingut (en un grau, altrament, difícil de determinar) un cert paper en l'elecció dels patrons de pronúncia per part dels informants. En particular, els manlleus escollits per a T7 i per a T8 presenten una recurrència elevada en les terminacions següents: *e* + oclusiva dental, *e* + rò-

tica (que es pot elidir o no) i *e* + semivocal per a T7, i *o* + lateral alveolar (amb simplificació de grups consonàntics finals en el cas de *Renault*) i *o* + oclusiva bilabial per a T8. A les taules 9 i 10 es mostren les realitzacions segons cada patró corresponents a cadascun dels manlleus per separat dels tipus T7 i T8, respectivament.

TAULA 9

Freqüència de cada patró especificada per a cadascun dels manlleus del tipus T7

T7	M1	M2	M3	M4
<i>forfet</i>	3	16	0	1
<i>Monet</i>	1	15	0	4
<i>portrait</i>	0	13	0	5
<i>Corbett</i>	2	7	0	6
<i>Florette</i>	2	5	0	13
<i>somier</i>	2	11	7	0
<i>dossier</i>	0	18	2	0
<i>Pottier</i>	0	18	1	0
<i>Soley</i>	3	14	1	2

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA 10

Freqüència de cada patró especificada per a cadascun dels manlleus del tipus T8

T8	M1	M2	M3	M4
<i>Repsol</i>	5	12	0	3
<i>mentol</i>	15	4	0	1
<i>Renault</i>	0	19	0	1
<i>Netol</i>	4	13	0	3
<i>metol</i>	12	7	0	1
<i>fenol</i>	14	4	0	2
<i>(e)snob</i>	13	3	1	2

FONT: Elaboració pròpia.

Un dels resultats més destacats dels que es mostren en aquestes taules és la nul·la ocurrència del patró M3 en els casos de *e* tònica seguida de segment dental (**f*[u]r^f[é]t) i en els casos de *o* tònica seguida de lateral alveolar (**R*[ə]ps[ó]l), com també la nul·la ocurrència d'M4 en els casos de *e* seguida de ròtica (elidida o no) (**d*[o]ssi[é]r). En els tres casos de *e* seguida de ròtica, de fet, només es registren dues realitzacions amb obertura de la vocal tònica (s[u]mi[é]r, M1), comportament que pot explicar-se per analogia d'aquestes «pseudoterminacions» o d'aquests «pseudosufixos» en *-er* a les realitzacions dels sufixos homòfons en el lèxic natiu (sempre amb vocal tancada:

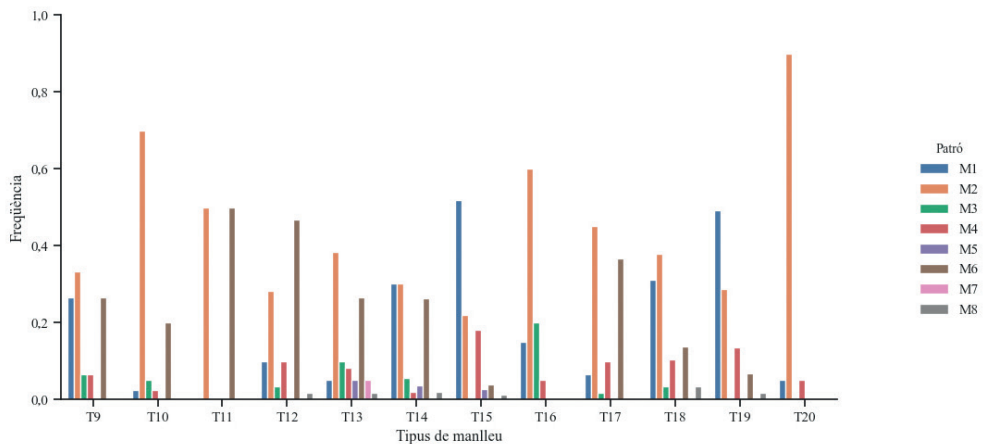
port[é]r), i la tendència a la manca de nativització en *dossier* i *Pottier* hi és molt marcada. És possible que això es degui a factors com la freqüència d'ús d'aquests manlleus o el coneixement de la llengua d'origen, entre d'altres; i, en el cas de *somier*, amb un comportament singular sobretot pel que fa a l'afavoriment d'M3, es pot deure també a l'antiguitat en la introducció del manlleu al català, de manera que es comporta d'acord amb un dels patrons presents en el lèxic natiu (cf. *p[u]rt[é]r*). D'altra banda, la tendència a la nativització (M1) dels casos T8, llevat dels noms de marques (*Repsol*, *Renault* i *Netol*), amb possibles influències de factors no estructurals (referents a la llengua d'introducció del manlleu, al coneixement de la llengua donant, etc.), contrasta amb la baixa freqüència d'aquest patró en els manlleus del tipus T7. El correlat d'aquesta propensió o manca de propensió al patró nativitzat és la falta de propensió o la propensió al patró no nativitzat (M2), sempre en distribució complementària: M2 obté, només, valors elevats en els tres casos de T8 de noms de marques i en tots els casos de T7, llevat de *Corbett* i *Florette*, novament dos noms propis i potser poc coneguts i d'ús infreqüent. Aquests dos casos registren, en canvi, valors relativament elevats per a M4, un patró que, d'altra banda, sembla afavorit pel context de mot agut amb síl·laba tònica travada del tipus *e* + dental (vegeu, entre d'altres, Mascaró, 2008). Observant els casos de T7 en què M4 ha obtingut valors relativament elevats, *Monet*, *portrait*, *Corbett* i *Florette*, es pot pensar que M4 és més triat tal vegada com menys conegut és el manlleu amb aquesta terminació, o bé es pot pensar que com més tendència a la manca d'elisió del segment dental té el parlant a causa del coneixement de la fonètica de la llengua donant, més tendeix a aparèixer M4 (cf. *forfet* vs. *Monet*, *portrait*, *Corbett* i *Florette*). S'ha de tenir present, tanmateix, que aquests resultats tot just assenyalen possibles tendències de significativitat estadística no confirmada atesa la mida reduïda de la mostra.

5.1.2. Manlleus de més de dues síl·labes (tipus T9-T20)

Per bé que aquest estudi no es concentra en aquests tipus (per a cadascun dels quals s'han recollit força menys manlleus que per als tipus dels bisíl·labs), en aquest apartat s'ofereix una síntesi breu dels resultats que presenten. Atès, com es deia, el nombre més baix de manlleus de cada tipus en el cas dels manlleus de més de dues síl·labes que en el cas dels bisíl·labs, la significativitat estadística dels resultats s'estima més escassa per als primers que per als segons i, en conseqüència, no s'ha inclòs en l'anàlisi de les dades. A partir dels percentatges obtinguts, la tendència que s'observa en la majoria dels casos de manlleus de més de dues síl·labes torna a ser una major freqüència del patró M2, que en aquest cas correspon també a realitzacions amb vocals mitjanes tòniques tancades i vocals mitjanes àtones no reduïdes, però d'una manera general també amb la presència de les vocals *e* o *a* amb reducció vocàlica a [ə], situades sobretot a l'esquerra del mot (per exemple, en els casos de T9: *Alzheimer*; T10: (*e*)*sponsor*; T11: *attrezzo*; T12: (*e*)*spòiler*; T13: *Everest*), però també a final de mot (en el tipus T17: *omega*). Cal dir, a més, que l'alta freqüència del patró M2 va

acompanyada igualment d'una alta freqüència del patró M6, que és idèntic a l'M2 però amb aquestes vocals *e* o *a* addicionals no reduïdes ([e], [a]). Això és així per als tipus T9 (*Alzheimer*; M2: 25 %; M6: 20 %), T10 (*(e)sponsor*; M2: 70 %; M6: 20 %), T11 (*attrezzo*; M2: 50 %; M6: 50 %), T12 (*(e)spòiler*; M2: 28,33 %; M6: 46,7 %), T13 (*Everest*; M2: 38,33 %; M6: 26,7 %), T17 (*forfet*; M2: 45 %; M6: 36,67 %) i T20 (M2: 90 %). Com es pot observar en la relació anterior, en algun cas, fins i tot, el patró M6 s'imposa clarament per davant de l'M2, com és el cas dels tipus T12. D'altra banda, com s'esdevé per als manlleus bisíl·labs (T1-T8), els casos més evidents d'emergència o de preponderància del patró M1 són els manlleus oxítons acabats en vocal mitjana posterior seguida de lateral alveolar, això és, en ordre descendent, T15 (*colesterol*; M1: 50 %; M2: 21 %), T19 (*cortisol*; M1: 49,15 %; M2: 28,81 %) i T18 (*etanol*; M2: 36,67 %; M1: 30 %). En aquests casos, a més, augmenta la incidència del patró M4, amb un 17,50 % per a T15 (*xilenol*), un 13,56 % per a T19 (*propanol*), i un 10 % per a T18. Els patrons amb nativització també han estat prou freqüents per a T14 (*megalodon*; M1: 26,67 %; M2: 26,67 %; M6: 23,33 %). Així mateix, és remarcable que el tipus T16 (*xifonier*), si bé mostra una prevalença del patró M2 (amb un 60 % de les ocurrències), és el tipus que presenta uns percentatges més alts del patró M3, amb un 20 % de les ocurrències. Tots aquests resultats es representen en el gràfic 2.

GRÀFIC 2
Freqüència (normalitzada) de realització de cada patró (M1-M8)
en funció del tipus de manlleu (T9-T20)

FONT: Elaboració pròpia.

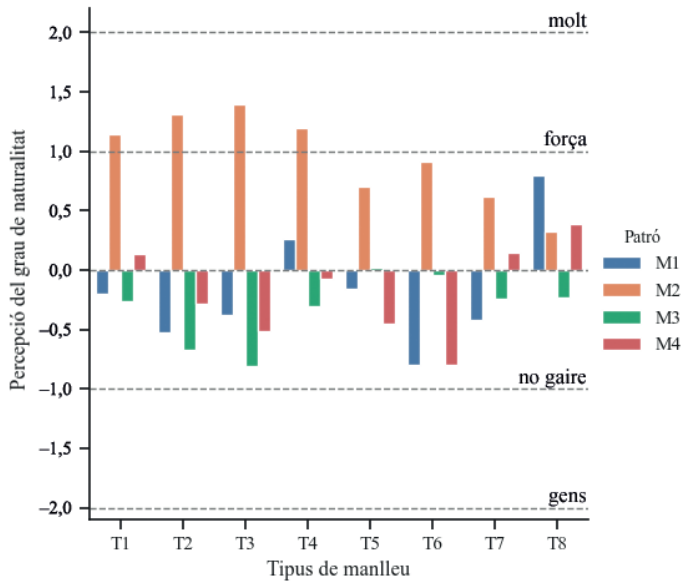
5.2. Resultats del test de percepció

El gràfic 3, que es mostra a continuació, sintetitza les tendències que s'han trobat a través de l'enquesta de judicis de naturalitat per als tipus T1-T8. Concretament, re-

flecteix la freqüència de resposta per a cadascuna de les categories en l'escala de Likert considerades (*molt natural*, *força natural*, *prou natural*, *no gaire natural*, *gens natural*), en funció del tipus de patró, marcat d'un color diferent en cada cas, i en funció del tipus de manlleu (T1-T8). La freqüència de resposta per a cadascuna de les categories s'ha multiplicat per un nombre associat a la categoria: per 2, en el cas de *molt natural*; per 1, en el cas de *força natural*; per 0, en el cas de *prou natural*; per -1, en el cas de *no gaire natural*, i per -2, en el cas de *gens natural*. Així, per a un patró i un tipus de manlleu determinats, s'ha multiplicat la freqüència d'ocurrència de cada categoria pel valor que marca el nivell en què se situa la categoria en el gràfic i aquests productes s'han sumat, de manera que el valor final associat a aquell tipus i a aquell patró correspon al valor mitjà dels valors de naturalitat que els vint informants han determinat per a cadascun dels manlleus d'aquell tipus seguint aquell patró. Aquest procediment implica que, com més natural es percep un patró, més gran és el valor positiu que obté, amb un topall màxim de 2, i com menys natural es percep un patró, més petit és el valor negatiu que obté, amb un topall mínim de -2.

GRÀFIC 3

Percepció del grau de naturalitat de cadascun dels patrons per a cadascun dels tipus de bisíl·labs (T1-T8)

FONT: Elaboració pròpia.

A continuació, es descriuen els resultats obtinguts en el test de judicis de naturalitat, ordenats en funció de les preferències mostrades pels informants per a cadascun dels patrons i tot comparant-los amb els resultats obtinguts en el test de producció.

Resultats per a M2 (no nativització)

Els resultats, igual que els del test de producció, reflecteixen una preferència clara per aquest patró M2, per als tipus T1-T7. Aquesta preferència és especialment acusada en el cas dels manlleus paroxítons (T1-T4), amb el pic màxim per al tipus T3 (*euro*), seguit dels tipus T2 (*Tòquio*), T4 (*pòster*) i T1 (*herpes*), en aquest ordre. La preferència M2 decreix significativament per als manlleus oxítons (T5-T8), i el patró es veu fins i tot superat per d'altres, com ara l'M1 o l'M4, en els manlleus del tipus T8 (*Repsol*), també en consonància amb els resultats de producció. D'entre els oxítons, el tipus més ben valorat per al patró M2 és el T6, resultat esperable, tenint en compte que aquest tipus inclou molts manlleus de l'espanyol (*molón*, *soplón*, *tostón*).

Resultats per a M1 (nativització absoluta)

El patró M1 (nativització absoluta) es percep en general com a poc natural, i només rep judicis de naturalitat positius en el cas dels manlleus del tipus T4 (*pòster*) i en el cas dels manlleus del tipus T8 (*Repsol*). Aquest patró rep valoracions especialment negatives en el cas dels manlleus del tipus T6 (*tostón*), tal com és esperable, i també en el cas dels manlleus del tipus T2 (*Tòquio*). És a dir, es tracta d'un patró valorat negativament quan hi ha concurrència de vocals mitjanes posteriors. En canvi, rep valoracions menys negatives en els manlleus del tipus T1 (*herpes*) i del tipus T5 (*express*), és a dir, quan hi ha concurrència de mitjanes anteriors.

Comparant els valors d'M1 per a T1-T4, d'una banda, i per a T5-T8, de l'altra, aquest patró és l'únic de tots quatre que, pel que fa a la percepció de naturalitat, presenta una simetria total entre el seu comportament per a paroxítons i per a oxítons, tenint en compte les parelles de tipus en què les vocals tòniques i àtones coincideixen quant al timbre —T1 (*herpes*) ↔ T5 (*Quebec*), T2 (*Tòquio*) ↔ T6 (*tostón*), T3 (*euro*) ↔ T7 (*forfet*) i T4 (*pòster*) ↔ T8 (*Repsol*). Per als paroxítons, el tipus valorat com a menys natural és T2 (*Tòquio*) i per als oxítons és T6 (*tostón*); el segon tipus valorat com a menys natural pel que fa a M1 per als paroxítons és T3 (*euro*) i per als oxítons és T7 (*forfet*); el tercer, per als paroxítons és T1 (*herpes*) i per als oxítons és T7 (*forfet*), i, finalment, el tipus valorat com a més natural quant a M1 per als paroxítons és T4 (*pòster*) i per als oxítons és T8 (*Repsol*). Sembla, doncs, que, segons aquest dibuix simètric que perfila el patró M1, els tipus T2 (*Tòquio*) i T3 (*euro*), i T6 (*tostón*) i T7 (*forfet*) —és a dir, els tipus que en la posició àtona tenen una vocal mitjana posterior—, són els tipus en què aquest patró es valora com a menys natural. Mentre que per a aquest patró, els tipus T1 (*herpes*) i T4 (*pòster*), i T5 (*Quebec*) i T8 (*Repsol*) —és a dir, els tipus en què la vocal mitjana àtona és anterior—, són els tipus per als quals el patró M1 es percep com a més natural. I, alhora, dins d'aquests dos grups de tipus, els tipus en què M1 assoleix un major grau de percepció de naturalitat són els que tenen discrepància de timbre entre la vocal àtona i la tònica, això és, T3 (*euro*) i T7 (*forfet*), i T4 (*pòster*) i T8 (*Repsol*). Per tant, atenent-nos globalment als resultats obtinguts en el test de judicis de naturalitat respecte al patró M1, en síntesi sembla que es tendeix a una major nativització quan la vocal mitjana àtona és anterior i quan hi ha discrepància de timbre vocàlic entre la vocal tònica i la vocal àtona del manlleu.

Aquests resultats són coherents en part amb els resultats obtinguts en el test de producció per al patró M1, però mostren una discrepància en el fet que els tipus T3 i T7 tendeixen més a la nativització que T2 i T6, respectivament, en la percepció però en la producció aquesta tendència no es detecta. A part d'això, producció i percepció també mostren un resultat diferent en el fet que, mentre que en el test de producció es posa de manifest que els manlleus bisíl·labs oxítons tendeixen a afavorir la nativització (és a dir, l'ocurrència d'M1) més que els bisíl·labs paroxítons, en el test de percepció aquesta tendència no és del tot clara.

Patró M4 (nativització parcial)

El patró M4 en general és valorat negativament, si bé rep valoracions positives en els manlleus del tipus T8 (*Repsol*), T7 (*Florette*) i T1 (*herpes*), de manera que, en els oxítons, sembla que la discrepància de timbre vocàlic sí que afavoreix aquest patró (tot i que en el test de producció només s'ha mostrat rellevant per als casos del tipus T7). El patró M4 es veu especialment desafavorit en els tipus T6 (*formol*), T3 (*euro*) i T5 (*Quebec*), en aquest ordre, mentre que no tant en els tipus T2 (*Tòquio*) i T4 (*mò-dem*).

Patró M3 (nativització parcial)

El patró M3, finalment, per a cadascun dels quatre tipus de manlleus paroxítons (T1-T4) és el patró que rep unes valoracions més negatives de tots quatre patrons possibles quant a la naturalitat, sobretot per a T3 (*euro*) i T2 (*Tòquio*). En el cas dels oxítons (T5-T8), en canvi, la situació és totalment diferent i M3 només és el patró percebut com el menys natural de tots per a T8 (*Repsol*), i, encara, amb un valor mitjà força proper a zero (el nivell de la valoració *prou natural*). De fet, si es comparen els valors d'M3 en els paroxítons respecte dels oxítons, en aquests darrers els valors per a cada tipus són, en general, més propers al nivell de *prou natural* (i, doncs, més allunyats de *no gaire natural*), especialment en els casos de T5 (*Quebec*) i T6 (*tostón*). Aquests resultats pel que fa al patró M3 són coherents amb els resultats del test de producció, segons els quals M3 és més freqüent en els manlleus oxítons que en els paroxítons. Dels dos patrons amb nativització parcial, M3 és el que existeix en el lèxic natiu, a diferència d'M4 i, amb tot, especialment per als quatre tipus de manlleus paroxítons, M3, com s'ha vist, és percebut com un patró menys natural que M4. D'altra banda, el tipus de manlleus amb més dispersió en les respostes és T8 (*Repsol*), amb valoracions positives sobretot per a M1, però també per a M2 i M4.

6. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS I CONCLUSIONS

Deixant de banda el detall estadístic dels apartats precedents, en aquest apartat destaquem i discutim les principals troballes de l'estudi, focalitzant-nos en els manlleus bisil·làbics, i presentant, primer, els efectes de les variables estructurals de caràcter intralingüístic (vegeu 6.1 a 6.4), i, a continuació, els efectes de les variables de ca-

ràcter social tingudes en compte (vegeu 6.5 a 6.7), i tot plegat ho contrastem amb els resultats d'estudis anteriors.

Els resultats del test de producció i del test de judicis de naturalitat duts a terme en vint individus catalanoparlants de l'àrea de Barcelona, d'entre 30 i 46 anys, confirmen que en els manlleus bisil·làbics amb concurrència de vocals mitjanes tòniques i àtones el patró categòricament predominant i majoritari és el patró sense nativització (en què no operen ni el procés de reducció vocàlica ni el procés d'obertura de la vocal mitjana tònica) (M2); i que la resta de patrons, això és, el patró amb nativització (en què operen tant el procés de reducció vocàlica com el procés d'obertura de la vocal mitjana tònica) (M1) i, sobretot, els dos patrons amb nativització parcial (en què només hi ha l'aplicació d'un dels dos processos implicats en la nativització) (M3 i M4), són més aviat minoritaris (M2 > M1 > M4, M3).

Aquests resultats, que en el nostre cas es deriven d'una anàlisi estadística que combina les variables nuclears *patró* i *tipus* (vegeu el § 5.1.1.1), s'adiuen d'una manera general amb els d'estudis anteriors per a diferents varietats del català central (entre d'altres, Mascaró, 2008; Cabré, 2009a i 2009b; Pons-Moll i Torres-Tamarit, 2018; Pons-Moll *et al.*, 2019; Ossorio, 2019, i Pujol, 2020) (vegeu el § 2). Els nostres resultats indiquen, però, que el patró amb manca de nativització (M2) també és el que preval fins i tot en manlleus oxítons, tal com ja havia estat documentat per Ossorio (2019), i a diferència d'estudis centrats en informants de franges d'edat més elevades, com els de Mascaró (2008) i els de Cabré (2009a i 2009b).

De totes maneres, és quan tenim en compte altres variables primàries de tipus estructural, que van més enllà de la interacció *tipus* × *patró*, que es pot afinar més en els resultats. Aquestes variables són, com s'indica en el § 5.1.1.2, *posició de l'accent*, *timbre de la tònica*, *timbre de l'àtona*, i les seves respectives interaccions amb la variable *patró* (per exemple, *àtona* × *patró* o *tònica* × *àtona* × *patró*), les quals permeten afinar els efectes que poden tenir, en l'emergència d'un patró o un altre, la posició de l'accent, el caràcter anterior o posterior de les tòniques, o la coincidència i la discrepància de timbre vocàlic.

6.1. Variable intralingüística (I). Posició de l'accent

El caràcter paroxíton del manlleu afavoreix clarament el patró sense nativització (M2), mentre que el caràcter oxíton propicia, per bé que feblement, l'emergència del patró amb nativització (M1) i del patró encara més marginal M3, a diferència del que s'ha documentat en estudis anteriors, en què no es considera aquest tipus de patró (cf. Mascaró, 2008; Cabré, 2009a i 2009b); ara bé, la major freqüència de l'M3 només és en relació amb el seu igual en paroxítons, de manera que els nostres resultats no contradiuen, de fet, els de Mascaró i de Cabré. En tot cas, les gradacions són les següents: en manlleus plans, M2 > M1 > M4, M3, i en manlleus aguts, M2 > M1, M4 > M3, ara sí, plenament d'acord amb els resultats de Mascaró (2008) i de Cabré (2009a i 2009b), que precisament consideren l'emergència del patró M4 en aguts. Els resultats obtin-

guts, tot i que no de forma concloent (vegeu les gradacions anteriors), apunten que la no nativització podria ser el resultat d'un procés d'harmonia vocàlica circumscrit al peu mètric (vegeu el § 2; cf. Mascaró, 2008; Cabré, 2009*a* i 2009*b*). Els truncats del tipus *Tere*, *secre*, *promo*, amb una tendència a la no nativització més sistemàtica (Cabré, 2008 [2002]; Mascaró, 2008 [2002]) i en general sense ocurrences de patrons del tipus M3, sembla que sí que abonen la hipòtesi de l'harmonia vocàlica circumscrita al peu mètric. En tot cas, per als truncats, també caldria fer enquestes sistemàtiques per veure si, a banda dels patrons M2 (d[é]m[o]) i M1 (d[é]m[u]), també és possible el patró M3 (d[é]m[u], pr[ó]m[u]; cf. m[ó]t[u], f[ó]t[u]).

6.2. *Variable intralingüística (II). Caràcter anterior o posterior de les tòniques*

A banda de la preferència constant en tots els tipus del patró M2 (tret del T8, en què no s'ha determinat si encapçala el rànquing M2 o M1), quan la tònica és la *e*, la preferència és M4 > M3, i, si, en canvi, la tònica és la *o*, la preferència és M1 > M4, M3, de manera que el context de vocals posteriors tòniques afavoreix la nativització absoluta per davant de les nativitzacions parcials, mentre que en els manlleus amb vocals anteriors tòniques això no es pot determinar a partir dels resultats obtinguts. En aquest context de vocal anterior tònica, però, com s'ha vist, sí que es pot determinar que la nativització parcial amb la tònica oberta i l'àtona no reduïda, una estructura inexistent en el lèxic natiu (igual que la manca de nativització), és afavorida per davant de la nativització parcial amb la tònica tancada i l'àtona reduïda, estructura que, per contra, sí que es troba en el lèxic natiu, la qual cosa dona una certa rellevància a aquest resultat. D'altra banda, cal tenir en compte que alguns dels resultats anteriors s'han de matisar atenent a les característiques específiques del subconjunt de manlleus amb *o* tònica que són del tipus T8, entre els quals hi ha molts manlleus acabats en *-ol* (*Repsol*, *mentol*, *Netol*, *metol*, *fenol*), una terminació clarament nativitzadora (Pi-Mallarach, 1997 i 2001). Per aquest motiu, la comparació amb estudis precedents, que detectaven una major tendència a la nativització en mots amb *e* tònica (cf. Fabra, 1906), es veuria compromesa, de manera que es descarta. En tot cas, els resultats aconsellen tenir en compte aquesta variable del caràcter anterior o posterior de la vocal tònica en estudis futurs, entre altres coses, també per l'interès que presenta quant al comportament dels patrons M1 i M4 analitzats per separat: així com el primer es veu afavorit en contextos de *o* tònica més que no pas en contextos de *e* tònica, per al segon passa el contrari, cosa que pot apuntar a una certa complementarietat d'aquests dos patrons.

6.3. *Variable intralingüística (III). Caràcter anterior o posterior de les àtones*

Depenent de quina és la vocal àtona del manlleu, es poden establir els següents rànquings quant a la freqüència dels patrons: amb *o* àtona, M2 > la resta, i amb *e* àto-

na, $M2 > M1$, $M4 > M3$. Per tant, per als manlleus amb *e* àtona, $M2$ és significativament més freqüent que els altres patrons, i tant $M1$ com $M4$ ho són més que $M3$. En tot cas, però, els patrons $M1$ apareixen més en les produccions de manlleus amb *e* àtona que en les produccions de manlleus amb *o* àtona. En canvi, els patrons $M2$ apareixen més quan la vocal àtona és la *o*. Aquests resultats, doncs, sembla que aporten informació nova respecte del que s'havia documentat fins ara.

6.4. *Variable intralingüística (IV). Coincidència o discrepància de timbre vocàlic*

Quan hi ha coincidència de timbre vocàlic, el patró afavorit és el que presenta manca de nativització, això és, per a *e* tònica i *e* àtona, la gradació és $M2 >$ la resta, i, per a *o* tònica i *o* àtona, la gradació és la mateixa, per bé que també hi ha una tendència clara a $M1 > M4$ (d'acord amb els resultats de Mascaró, 2008). De nou, però, aquesta darrera gradació es pot deure en part a les característiques dels manlleus del tipus T8, acabats en *-ol* (*Repsol*, *mentol*, *Netol*, *metol*, *fenol*), amb una tendència clarament nativitzadora (Pi-Mallarach, 1997 i 2001). Quan hi ha discrepància de timbre vocàlic, les tendències són per a *o* tònica i *e* àtona, $M2 > M1 > M4 > M3$, i per a *e* tònica i *o* àtona, $M2 >$ la resta; $M4 > M3$. Aquests resultats s'adiuen, *grosso modo*, amb els de Mascaró (2008), segons el qual la discrepància de timbre afavoreix el patró $M4$ (és a dir, amb obertura de la tònica i manca de reducció de l'àtona). El patró amb manca de nativització és més freqüent quan hi ha coincidència de timbre i, a més, les vocals són posteriors, que no pas quan hi ha la discrepància de timbre de *o* tònica i *e* àtona, resultat molt afí a la idea de l'afavoriment del cas de metafonia de vocals posteriors (vegeu Mascaró, 2008).

6.5. *Variable extralingüística (I). Sexe*

S'observa un ús significativament més elevat per part dels homes que per part de les dones del patró $M1$ (nativització total) i del patró $M3$ (nativització parcial, amb mitjana oberta i reducció vocàlica), que són, precisament, els patrons coincidents amb els del lèxic natiu (vegeu el § 1; cf. $m[\acute{o}]r[\text{ə}]$ i $m[\acute{o}]r[\text{ə}]$; $n[\acute{e}]t[\text{ə}]$ i $n[\acute{e}]t[\text{ə}]$), circumstància que s'adiu amb les apreciacions de caràcter variacionista d'acord amb les quals els homes tendeixen a les variants més conservadores i les dones solen liderar, per contra, el canvi lingüístic, amb variants més innovadores (Eckert, 2000; Labov, 2001). D'altra banda, es pot establir una jerarquia quant als patrons més seguits diferent per a homes i dones: tot i que tots dos grups coincideixen a mostrar que $M2 >$ la resta, els homes palesen, a més, que $M1 > M3$, $M4$, mentre que les dones mostren que $M1$, $M4 > M3$, altra vegada abonant la tendència més innovadora de les dones, amb elevades ocurrencies del patró (creiem que) màximament innovador $M4$.

6.6. *Variable extralingüística (II). Edat*

Salvant les limitacions del grup d'informants enquestats, es pot veure que tant els homes com les dones mostren una preferència clara pel patró sense nativització (M2), de manera que la tendència no nativitzadora en els manlleus es veu refermada per a les generacions del setanta-cinc als noranta. D'altra banda, s'observa que els homes mostren significativament una major tendència a la nativització en les edats més joves i que les dones mostren més tendència a la nativització com més edat tenen. Això abonaria, amb totes les reserves necessàries tenint en compte les característiques del grup d'informants enquestats, la idea que efectivament són les dones, i concretament les dones joves, les que lideren el canvi lingüístic (Eckert, 2000; Labov, 2001), tot i que al mateix temps s'allunyen de les varietats «aparentment» de prestigi (vegeu el § 6.7), fet que es desmarca d'estudis anteriors (Labov, 2001; Cheshire, 2004; vegeu el § 2; cf., però, el § 6.7).

6.7. *Altres consideracions extralingüístiques*

El grup d'informants enquestats és pràcticament homogeni pel que fa a variables com ara la llengua dominant (català), la llengua d'ús habitual (català), la classe social (mitjana, mitjana-alta), el nivell d'estudis (superiors), el lloc de naixement (Barcelona), etc., de manera que la variació condicionada per aquestes variables no s'ha explorat. El que sí que es pot afirmar és que els parlants d'aquesta condició, i de la franja d'edat enquestada (30-46 anys), presenten una marcada tendència a la no nativització. Deduïm que els subjectes enquestats, en efecte, interpreten la no nativització com a genuïna i pròpia del català, lliure de qualsevol connotació negativa, i probablement, ara per ara, totalment desvinculada de la potencial i sovint al·legada interferència del castellà. Aquesta conclusió queda reforçada pels resultats obtinguts en el test de percepció (vegeu el § 5.1.2), segons els quals el patró sense nativització (M2) es percep en general com a molt natural, i la resta de patrons es perceben, en general, com a poc o gens naturals, específicament en l'ordre $M1 > M4 > M3$.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1968). «Predominio de las vocales abiertas *e* y *o* en el catalán de Barcelona». *Revista de Filología Española*, vol. XLIX, núm. 1/4 (1966), p. 315-320. [Publicat a: *Sons i fonemes de la llengua catalana*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 209-214]
- (1970). «Les vocals tòniques *e* i *o* en el català de Barcelona. A: BADIA I MARGARIT, A. *Sons i fonemes de la llengua catalana*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 141-190. Disponible en línia a: <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000154/00000063.pdf>>.
- BALLART, Jordi (2004). *Phonological variation in Barcelona Catalan: The xava accent*. Tesi doctoral. Universitat de Londres: Queen Mary College.

- BALLART, Jordi (2013). «Variació fònica al català de Barcelona: l'accent xava». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 23, p. 133-151.
- BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa (1998). *Fonologia catalana*. Barcelona: Ariel. Disponible en línia a: <<https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/66052>>.
- BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan (2007). «Domain and directionality in Catalan ATR harmony». Pòster presentat a *Workshop: Harmony in the Languages of the Mediterranean*, de la 4th Old World Conference on Phonology (OCP 4, 18-21 January 2007, Rhodes). Disponible en línia a: <<https://www.uv.es/foncat/cat/Treballs/16.Bonet.et.al.pdf>>.
- CABRÉ MONNÉ, Teresa (2008 [2002]) . «Altres sistemes de formació de mots». A: SOLÀ, Joan; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 1. Barcelona: Empúries, p. 889-932.
- (2009a). «El sistema vocàlic del català i l'adaptació dels manlleus». A: *Actes del Catorzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Budapest, 2006. Barcelona: Abadia de Montserrat, 2009, vol. 3, p. 111-120.
- (2009b). «Vowel reduction and vowel harmony in Eastern Catalan loanword phonology». A: VIGÁRIO, Marina; FROTA, Sónia; FREITAS, Maria João (ed.). *Phonetics and Phonology: Interactions and interrelations*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 267-286. Disponible en línia a: <<https://doi.org/10.1075/cilt.306.13cab>>.
- (2010). *La adaptació de préstamos en catalán*. Madrid: Instituto Cervantes.
- CARRERA-SABATÉ, Josefina; DAVIDSON, Justin (en preparació). «Variació social». A: PONS-MOLL, Clàudia; TORRES-TAMARIT, Francesc; VANRELL, Maria del Mar (en preparació). *La fonologia del català*. València: Tirant lo Blanch.
- CARRERA-SABATÉ, Josefina; FERNÁNDEZ-PLANAS, Ana M. (2005). *Vocals mitjanes tòniques del català: Estudi contrastiu interdialectal*. Barcelona: Horsori. 98 p.
- CHESHIRE, Jenny (2004). «Sex and gender in variationist research». A: CHAMBERS, Jack K.; TRUDGILL, Peter; SCHILLING-ESTES, Natalie (ed.). *The handbook of language variation and change*. Oxford: Blackwell, p. 423-443.
- CORTÉS, Susanna; LLEÓ, Conxita; BENET, Ariadna (2009). «Gradient merging of vowels in Barcelona Catalan under the influence of Spanish». A: BRAUNMÜLLER, Kurt; HOUSE, Juliane (ed.). *Convergence and divergence in language contact situations*. Amsterdam: John Benjamins, p. 185-204.
- CREUS, Imma; JULIÀ-MUNÉ, Joan (2010). «L'adaptació fònica dels neologismes per manlleu en català». A: CABRÉ, M. Teresa; DOMÈNECH, Ona; ESTOPÀ, Rosa; FREIXA, Judit; LORENTE, Mercè (ed.). *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques (CINEO)*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 363-376.
- ECKERT, Penelope (2000). *Linguistic variation as social practice: The linguistic construction of identity in Belten High*. Oxford: Blackwell.
- FABRA, Pompeu (1906). «Les E tòniques du Catalan». *Révue Hispanique*, vol. 15, núm. 47-48, p. 9-23.
- JIMÉNEZ, Jesús; LLORET, Maria-Rosa (2013). «Vocalic adjustments under positional markedness in Catalan and other romance languages». A: CAMACHO-TABOADA, María Victoria; JIMÉNEZ-FERNÁNDEZ, Ángel L.; MARTÍN-GONZÁLEZ, Javier; REYES-TEJEDOR, Mariano (ed.). *Information structure and agreement*. Amsterdam; Filadèlfia: John

- Benjamins, p. 319-335. Disponible en línia a: <<https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/66052>>.
- KANG, Yoonjung (2011). «Loanword phonology». A: OOSTENDORP, Marc van; EWEN, Colin J.; HUME, Elizabeth; RICE, Keren (ed.). *The Blackwell companion to phonology*. Vol. 4. Malden (MA); Oxford: Wiley-Blackwell, p. 2258-2282.
- LABOV, William (1966 [1964]). *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for Applied Linguistics. [Publicació de la tesi doctoral amb el mateix títol, Columbia: Columbia University]
- (1972). *Sociolinguistic patterns*. Filadèlfia: Pennsylvania University Press.
 - (1994). *Principles of linguistic change*. Vol. I: *Internal factors*. Oxford: Blackwell.
 - (2001). *Principles of linguistic change*. Vol. II: *Social factors*. Oxford: Blackwell.
- LLEÓ, Conxita; CORTÉS, Susanna; BENET, Ariadna (2011). «Reanalitzant la vocal neutra barcelonina». A: LLORET, M. Rosa; PONS, Clàudia (ed.). *Noves aproximacions a la fonologia i la morfologia del català: Volum d'homenatge a Max W. Wheeler*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, p. 321-351.
- MASCARÓ, Joan (1976). *Catalan phonology and the phonological cycle*. Boston: MIT. Tesi doctoral.
- (1983). *La fonologia catalana i el cicle fonològic*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. (Sèrie Lingüística)
 - (2008 [2002]). «El sistema vocàlic. Reducció vocàlica». A: SOLÀ, Joan; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SILDANYA, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 1. Barcelona: Empúries, p. 89-123.
 - (2008). «La distribució de les vocals mitjanes tòniques en català central». *Caplletra: Revista Internacional de Filologia*, núm. 44, p. 75-102. Disponible en línia a: <<https://ojs.uv.es/index.php/caplletra/article/view/4799>>.
 - (2011). «Efectes accentuals i sil·làbics sobre la distribució de les vocals mitjanes en català central». A: LLORET, Maria-Rosa; PONS-MOLL, Clàudia (ed.). *Noves aproximacions a la fonologia i la morfologia del català: Volum d'homenatge a Max W. Wheeler*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, p. 405-426. Disponible en línia a: <https://mascaro-uab.weebly.com/uploads/4/0/9/2/40925737/efectes_accentuals.pdf>.
- MOLAS, Carla (2021). *Descripció i anàlisi de les realitzacions de vocals mitjanes en manlleus esdrúixols del català de Barcelona*. Treball de fi de màster. Universitat de Barcelona. Disponible en línia a: <<https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/179592>>.
- OSSORIO, Roser (2019). *Relacions de solidaritat entre l'obertura de vocals mitjanes tòniques, la reducció vocàlica i l'elisió de ròtica final en manlleus*. Treball de fi de màster. Universitat de Barcelona. Disponible en línia a: <<https://0de%20vocal%20mitjanes%20tòniques%2c%20la%20reducció%20vocàlica%20i%20l%27elisió%20de%20ròtica%20final%20en%20manlleus.pdf>>.
- PI-MALLARACH, Josep (1997). *L'obertura de les vocals mitjanes en una mostra de neologismes del català*. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2001). «Els neologismes com a indicadors de l'evolució fonològica de la llengua. El cas de les vocals mitjanes en el català central actual». A: JENNY BRUMME (ed.). *La historia de los lenguajes iberorrománicos de especialidad: La divulgación de la ciencia*. Frankfurt: Veruert; Madrid: Iberoamericana, p. 317-332.

- PONS-MOLL, Clàudia (2021). «Estratègies en l'adaptació de manlleus en català i en altres llengües romàniques». A: LLORET, Maria-Rosa, PONS-MOLL, Clàudia (2021). *L'adaptació de manlleus en català i en altres llengües romàniques*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona. Disponible en línia a: <<https://www.edicions.ub.edu/ficha.aspx?cod=14007>>.
- PONS-MOLL, Clàudia; FUERTES, Gisela (2022). «What can children's spelling tell us about underlying representations?». A: JURGEC, Peter; DUNCAN, Liisa; ELFNER, Emily; KANG, Yoonjung; KOCHETOV, Alexei; O'NEILL, Brittney K.; OZBURN, Avery; RICE, Keren; SANDERS, Nathan; SCHERTZ, Jessamyn; SHAFTOE, Nate; SULLIVAN, Lisa (ed.). *Proceedings of the 2021 Annual Meeting on Phonology*. Washington, DC: Linguistic Society of America.
- PONS-MOLL, Clàudia; TORRES-TAMARIT, Francesc (2018). «Catalan nativization patterns in the light of weighted scalar constraints». Comunicació presentada al *Going Romance 2018* (desembre). Disponible en línia a: <https://stel.ub.edu/gevad/sites/default/files/congres/adjunts/Pons-Moll_Torres-Tamarit_GR2018.pdf>.
- PONS-MOLL, Clàudia; TORRES-TAMARIT, Francesc; MARTIN-DIACONESCU, Vlad (2019). «Catalan nativization patterns in the light of weighted scalar constraints». Ponència presentada a la 42nd Generative Linguistics in the Old World Conference. Universitetet i Oslo (abril). Disponible en línia a: <https://stel.ub.edu/gevad/sites/default/files/congres/adjunts/GLOW_talk.pdf>.
- PONS-MOLL, Clàudia; TORRES-TAMARIT, Francesc (2021). «Catalan nativization patterns in the light of weighted scalar constraints». A: BAAUW, Sergio; DRIJKONINGEN, Frank; MERONI, Luisa (ed.). *Romance languages and linguistic theory: Selected papers from «Going Romance»*. Utrecht 2018. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins. (CILT). Disponible en línia a: <<https://benjamins.com/catalog/cilt.357.11pon>>.
- PUJOL, Xevi (2020). *Sobre la distribució vocàlica en els manlleus i el seu grau de nativització fonològica: estudi experimental a través d'una mostra del català de la plana de Vic i proposta d'explicació tipològica*. Treball de fi de grau. Universitat de Barcelona. Disponible en línia a: <<https://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/169870/1/TFG%20-%20Xevi%20Pujol%20i%20Molist.pdf>>.
- RECASENS, Daniel (1991). *Fonètica descriptiva del català: Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle xx*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1993). *Fonètica i fonologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- (2014). *Fonètica i fonologia experimentals del català. Vocals i consonants*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RENWICK, Margaret; NADEU, Marianna (2019). «A survey of phonological mid vowel intuitions in central Catalan». *Language and Speech*, vol. 62, núm. 1, p. 164-204.
- TRUDGILL, Peter (1974). *The social differentiation of English in Norwich*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WHEELER, Max (2005). *The phonology of Catalan*. Oxford: Oxford University Press.